

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Adriana Šulcová

**Měsíční program pro školní družiny zaměřený na činnost a aktivity
dobrovolných hasičů**

Olomouc 2023

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jana Kantorová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „ Měsíční program pro školní družiny zaměřený na činnost a aktivity dobrovolných hasičů “ vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 19.6.2023

Adriana Šulcová

Tímto bych chtěla poděkovat Doc. PhDr. Janě Kantorové, Ph.D. za její podněty, rady a komentáře, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	5
A. Teoretická část	7
1. Školní družina	7
1.1 Definice školní družiny	7
1.2 Funkce a prostředí školní družiny	8
1.3 Základní činnosti školní družiny.	9
1.4 Vychovatel ve školní družině	9
1.5 Tvorba školního vzdělávacího programu pro zájmové vzdělávání	11
2. Volný čas	12
2.1 Definice volného času	12
2.2 Historie volného času	13
2.3 Současné trendy trávení volného času	14
2.4 Volnočasové instituce	15
3. Sbor dobrovolných hasičů	18
3.1 Historie SDH	18
3.2 Vedoucí mladých hasičů	18
3.3 Kolektiv mladých hasičů	19
3.5 Činnost kolektivu mladých hasičů	19
B. Empirická část	23
4. Tvorba měsíčního plánu pro ŠD	23
Týden č. 1 – Kdo je dobrovolný hasič?	25
Týden č. 2 - Jak to uhasíme?	29
Týden č. 3 – Hra plamen	36
Týden č. 4 – V duchu branného závodu	41
Závěr	46
Použité zdroje	47
Seznam zkratk	50
Seznam obrázků	50
Seznam příloh	50
Přílohy	51
Anotace	54

Úvod

Měsíční program pro školní družiny zaměřený na činnost a aktivity dobrovolných hasičů je téma, které jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci. Jedná se o práci, jejíž součástí je i konkrétní plán aktivit. Toto téma jsem si zvolila z toho důvodu, že je mi velmi blízké. Už od svých deseti let jsem aktivní členkou sboru dobrovolných hasičů. Pravidelně jsem se účastnila soutěží v oblasti požárního sportu v kategorii mladších i starších žáků. Požární sport je mým velkým koníčkem a stále navštěvují soutěže v požárním útoku a napomáhám činností ve sboru. Dalším z důvodů, proč jsem se rozhodla tvořit plán s takovým zaměřením je ten, že dle mého názoru ŠD nemají velké množství aktivit na témata týkající složek IZS, první pomoci a mimořádných událostí. I přes velkou důležitost těchto témat, jich v ročním plánu nebývá mnoho nebo jsou jen okrajově rozebraným tématem.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je spojit aktivity dobrovolných hasičů s ŠVP školní družiny. Dále také navrhnout měsíční plán aktivit, který bude obsahovat okruhy činností dobrovolných i profesionálních hasičů. Objasnit zásady pro první pomoc s praktickými ukázkami. Popsat charakteristiku mimořádných situací, zejména tedy požáru a postupu, jak se v takových situacích chovat.

Dílčí cíle práce jsou:

- Vymežit pojem volný čas a volnočasové aktivity
- Definovat strukturu tvorby ŠVP a jeho důležitost pro tvorbu ŠVP školní družiny
- Objasnit aktivity a činnost sboru dobrovolných hasičů

Teoretická část bude v první kapitole charakterizovat školní družinu, pro kterou je plán určen. V úvodu se bude ubírat tím, co to ŠD je a jaké jsou její funkce a cíle. Bude popisovat možnosti i prostory ŠD, zejména tedy jejich materiální vybavení. Zmiňovat bude také pedagoga pracujícího v této organizaci a tím je vychovatel. Jeho chování, vzhled a mimo jiné také vzdělanostní předpoklady pro práci vychovatele. Kapitola je zakončena charakteristikou tvorby ŠVP pro ŠD. Druhá kapitola se bude plně věnovat volnému času. Zpočátku jeho historii a vymezením toho, co je a není volný čas. Zabývat se bude také současnými trendy volného času. Ač kroužek mladých hasičů není žádnou novinkou nebo trendem, stále mu patří vrchní příčky v počtu členů a oblíbenosti. Tento úsek bude ukončovat popis jednotlivých volnočasových institucí. Třetí a poslední kapitole teoretické části bude věnovaný SDH. Aby i

člověk, co není zběhlý v aktivitách SDH, pochopil některé důležité činnosti v programu. Kapitola bude začínat celkovou historií hasičů a plyně naváže na historii a činnosti mládeže. Budou zde obsažené i normy pro to, stát se vedoucím oddílu mladých hasičů. V kapitole budou charakterizovány veškeré sportovní činnosti MH.

Empirická část bude rozdělena do čtyř týdnů. Každý týden bude obsahovat čtyři bloky na první dny v týdnu, tedy pondělí až čtvrtek. Pátek se nechává záměrně volný, v případě, že by některý z předchozích dnů nešel plně realizovat. První blok se bude věnovat úvodu a motivování dětí do nadcházejících aktivit. Druhý blok bude zaměřen na aktivitu hasičů, bezpečnost a mimořádné události. Třetí a čtvrtý blok bude obsahovat činnosti a disciplíny ze hry plamen a branného závodu.

Program bude primárně určen pro školní družiny a realizaci v nich. Aktivity by se však měly dát aplikovat i do různých zájmových kroužků, škol v přírodě, letních táborů atd. Ráda bych tímto programem ukázala jiný pohled na celou problematiku. Aby aktivity přinesly pedagogům, co se rozhodnou tento návrh využít nové zkušenosti a možnosti.

A. Teoretická část

1. Školní družina

Tato kapitola se věnuje celkovou charakteristikou školní družiny. V úvodu se budeme věnovat obecné definici. Poté základními funkcemi a prostředím, kterým školní družiny disponují, nebo kterými by měly dle legislativy být vybaveny. Tento úsek se také věnuje činnostem v ŠD a popisem vychovatele. Nejen jeho osobnostními předpoklady, ale i jeho vzhledové stránce a nutné odborné kvalifikace pro tuto práci. Kapitola je ukončena metodikou pro tvorbu ŠVP a jeho obsahem.

1.1 Definice školní družiny

Dle Hájka (2011) je jednou z nejnámějších a nejvíce využívaných institucí pro volný čas dětí a mládeže. ŠD neslouží pouze k hlídání či dohledu na děti, jak je širokou veřejností a rodiči vnímáno. Slouží jako místo mezi školou a domovem. Dětem dává možnost odpočinku, relaxace, socializace mezi vrstevníky a v neposlední řadě také dává možnost rozvoje a nabízí zájmové činnosti. Slouží také jako místo pobytu mezi školním vyučováním a zájmovým kroužkem. Úzce spolupracuje s jinými volnočasovými institucemi, jako jsou například domovy dětí a mládeže, zájmové kroužky a umělecké školy. Provoz školní družiny je zcela samostatným prvkem, který se řídí podle určitých pravidel pedagogiky volného času. Pro činnosti školní družiny jsou stanoveny určité personální, materiální, řídicí a kontrolní podmínky.

Školní družina má za cíl komplexní rozvoj dítěte. Tedy vychovávat dítě harmonicky a rozvíjet je ho po všech stránkách. Denní program ŠD obsahuje položky, které formulují více složek osobnosti dítěte. Jedná se například o aktivity zaměřené na výtvarnou činnost, pohybové aktivity, pracovní činnosti a další. Při tvorbě cílů je třeba dbát na obecné cíle vzdělávání. S chodem a cíli ŠD také souvisí pojem klíčové kompetence. Klíčové kompetence můžeme definovat jako soubor základních životních dovedností, které by si žák měl osvojit. Základem pro tvorbu kompetencí pro školní družiny jsou klíčové kompetence pro základní vzdělávání a také kompetence pro děti v předškolním věku. Jedná se například o kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence a další. (Pávková a kol., 2007)

1.2 Funkce a prostředí školní družiny

Ve školním prostředí se u dětí vystřídají během dne tři časové doby. Jedná se o dobu pracovní (doba během samotného vyučování či přípravy na něj), fáze mimopracovní (zde je čas na fyziologické potřeby dítěte, jako je jídlo, pití, spánek a hygiena) a poslední fází je doba tzv. volného času (dítě se může věnovat svým zálibám či koníčkům). Právě v době volného času je možnost navštěvovat ŠD. Nejčastěji rodiče přihlašují děti do družiny ze sociálního hlediska, z důvodu dohledu na ně v době po skončení vyučování a odchodu domů a vyplnění tak jejich volného času. Školní družina má však tři základní funkce. Slouží k výchově, vzdělávání a rekreaci žáků. (Pávková a kol., 2007). Aby mohly být realizovány funkce školní družiny, musí k nim dostatečný prostor a vhodné prostředí.

Prostředí školní družiny tvoří především její účastníci a to dítě a vychovatel, kteří se podílí na celkové atmosféře družiny. Prostředí je však také tvořeno hmotným vybavením. Velikostně musí odpovídat vyhláše ministerstva zdravotnictví ČR č. 410/2005 sb. *“Prostory pro pobyt žáků v zařízeních pro zájmové vzdělávání a provozovnách pro zájmové vzdělávání se upravují a zařizují tak, aby svými stavebně technickými podmínkami umožňovaly činnost, pro kterou jsou zřízeny. Nejmenší plocha místnosti se stanoví rozměrem 2 m² na 1 žáka”*. Ve školní družině by měl být prostor pro realizaci všech potřeb dítěte. Tedy k rekreaci či relaxaci, vzdělávání a samotné hře. Nachází se zde tedy dostatečný volný prostor na zemi, který je pokrytý kobercem či podložkou. Tento prostor je vyhrazený hře či relaxaci. Bývá doplněn i sedacími vaky a polštáři. Další sféru tvoří vybavení pro zájmové činnosti, které obsahuje lavice se židlemi, jež jsou uspořádané tak, aby na sebe účastníci viděli. K vybavení patří také skříně a poličky, které by měly být v dostatečné velikosti k věku dítěte. Povrch by měl být snadno udržitelný a lehce stíratelný. K realizaci výtvarných námětů jsou k dispozici výtvarné potřeby, jako jsou různé druhy barev, štětců, papírů. Patří sem také nůžky, lepidla a různé druhy materiálů. Dalším druhem vybavení jsou hudební nástroje, které doprovází a zpestřují hudební aktivity. ŠD mají také spousty deskových a stolních her i her samostatných. K dispozici jsou také prostředky, které slouží ke sportovní činnosti. Z elektronických zdrojů některé družiny mají k dispozici počítače a tiskárnu, případně jiné moderní technologie jako jsou tablety, dotykové tabule či data projektory. Vybavení ŠD je velice rozmanité a přizpůsobující se novodobým technologiím. Důležité je také poukázat na to, že řada družin kvůli financím nemá vhodné vybavení a nábytek družiny tak tvoří nepoužívané a zastaralé

kusy. Vybavení školní družiny vždy závisí na místních podmínkách a financích dané školy. (Pávková a kol., 2007)

1.3 Základní činnosti školní družiny

Činnosti ŠD jsou ve velkém kontrastu se školním vyučováním, kde se děti učí zejména vědomostní znalosti. ŠD já má naopak naučit dovednostem sociálním. Aktivity a činnosti ŠD si můžeme rozdělit do čtyř kategorií. Jedná se o odpočinkovou, zájmovou a rekreační činnost, společně s přípravou na vyučování. Odpočinkové činnosti se do plánu ŠD řadí nejčastěji po obědě. Kdy děti potřebují klid na stravení potravin a odpočinek po vyučování. Mohou se také však zařazovat i do ranního provozu družiny, pro děti které vstávají v brzkých ranních hodinách. Odpočinková činnost může mít mnoho podob. Jedná se jak o samotný odpočinek na lehátku, sedacím vaku či pohovce, tak hraní rekreačních her, poslech muziky, kreslení či čtení. Rekreační činnosti oproti odpočinkovým činnostem uplatňují aktivní odpočinek. Může se jednat o fyzicky méně náročné pohybové hry. Tyto činnosti je nejlepší realizovat ve venkovním prostředí, tedy na čerstvém vzduchu. Zájmové činnosti slouží k rozvoji osobnosti žáka a jeho seberealizaci. Mohou kompenzovat i to, co se žákům nepovede ve vyučování. Podle druhu činnosti dochází k rozvoji znalostí či dovedností. Ve školní družině se nejčastěji setkáváme s aktivitami zaměřenými na sport, výtvarnou či hudební činnost. Aktivity mohou být zařazeny v plánu ŠD či mohou být spontánní. Realizují se kolektivně se všemi dětmi, nebo každý zvlášť, individuálně. U mnoha žáků probíhá ve školní družině i příprava na vyučování. Žáci si mohou plnit zadané domácí úkoly nebo se jiným způsobem připravovat na výuku. Musí mít k tomu však souhlas rodičů. Dalším způsobem přípravy je procvičování formou hry. Řada družin se snaží propojit ŠVP ŠD s ŠVP školy. To, co se žáci naučí během vyučování, to potom zopakují a procvičí ve ŠD. (Hájek in Pávková, 2007)

Z mé praxe mohu říci, že školní družiny, které jsem navštěvovala se snažili právě tyto dva plány propojit a bylo to velmi přínosné. Spousta aktivit tak byla tvořena na základě probraného učiva ve školním vyučování.

1.4 Vychovatel ve školní družině

V této podkapitole se snažíme popsat celkovou osobnost vychovatele. Jeho charakteristiku osobnosti neboli jaký by měl být. Jaký by měl mít vztah k dětem a také právní legislativu pro práci vychovatele.

Vychovatel je fyzická osoba, která se věnuje práci s dětmi, konkrétně tedy práci s dětmi ve školní družině. Jeho charakteristika vychází z obecné charakteristiky pedagoga. Myslím si, že by měl mít dobrý vztah k dětem a jeho práce by ho měla těšit. V ideálním případě by měl práci brát jako jeho koníček.

Je to empatická osoba, která se dokáže vcítit do potřeb dítěte. Zvládá reagovat na zvláštnosti dětské psychiky a je obrněna trpělivostí. Dokáže s dětmi vhodně jednat, úměrně dle jejich věku a potřeb. Disponuje také organizačními schopnostmi, které využívá jak v řízení kolektivních aktivit, tak při plánu činností. Má ucelené mravní a sociální postoje a jeho chování a vystupování tomu odpovídá. Vychovatel je pro děti vzorem musí jim předávat kladné zkušenosti. Co se týče vzdělání, vychovatel by měl mít dosažený určitý stupeň odborné kvalifikace, nejen to je pro jeho práci důležité. Je velice podstatné mít i široký obecný přehled. |Jak v oblasti učiva, tak v oblasti všeobecných znalostí. Vychovatel by měl být též v dobré zdravotní kondici. Důvodem je zvládání různých pohybových aktivit s dětmi, delších procházek či výletů. Další z mnoha stránek vychovatele je jeho vnější vzhled a projev. Vzhled člověka je to první, co na tom druhém vidíme a také jeden z činitelů formování prvního dojmu. Oblečení by mělo být střídme a pohodlné. Nemělo by vychovateli bránit v uskutečnění činností. Mělo by být slušné a hodné na práci s dětmi. Může obsahovat nějaké doplňky, jako jsou šperky či hodinky. Ty však nesmí bránit činnostem a ohrožovat žáky či jiné pedagogy okolo sebe. Jeden z problémů mohou být i příliš dlouhé umělé či přírodní nehty. (Pávková, 2002)

Dalším důležitým bodem je držení těla. Správné držení těla podporuje jeho autoritu a náklonnost k dětem. Jeho vyjadřovací schopnosti musí být přesné a srozumitelné. Používá pojmy vhodné náročnosti pro daný věk dítěte. Mluví přiměřeným hlasem, tak aby byl i v hlučnější chvíli slyšet ale zároveň aby nemusel křičet. Přizpůsobuje hlasitost sdělované informace dle prováděné činnosti. V jeho mluveném projevu se snaží vyhýbat dlouhým pauzám a naopak nemluví příliš rychle. Nežádoucí jsou také parazitní slova neboli tzv. vycpávky. Pro práci vychovatele je nutné určité vzdělání. Musí mít všeobecný přehled z mnoha předmětů a také chápat mezipředmětové vztahy. Hájek uvádí, že je nutné mít znalosti alespoň na úrovni střední školy. Důležitá je také znalost sociální a vývojové psychologie. Dokáže reagovat a správně komunikovat s dětmi určitého věku a respektovat jejich odlišnosti. Má pojem o právní sféře a dětem dokáže zajistit bezpečí. Vzdělanost vychovatele nekončí pouze dosaženým vzděláním, ale je nutné se ve svém oboru i dále vzdělávat a zjišťovat nové informace. (Hájek in Pávková, 2007)

Dle zákona č. 563/2004 Sb. Pro práci vychovatele je nutné splňovat některé z těchto podmínek

- 1) Vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd
- 2) Vzdělání v programu celoživotního vzdělávání v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném vysokou školou
- 3) Vyšší odborné vzdělání získané ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na vychovatelství nebo na pedagogiku volného času nebo na speciální pedagogiku nebo na sociální pedagogiku
- 4) Střední vzdělání s maturitní zkouškou získané ukončením vzdělávacího programu střední školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času

1.5 Tvorba školního vzdělávacího programu pro zájmové vzdělávání

ŠVP je dokument, které vychází z klíčových kompetencí a částečně i z RVP základního vzdělávání. Podílí se na něm více vychovatelek a tvoří si tím vlastní plán činností, který budou následně realizovat. (Hájek, 2007). Školní družina nemá vlastní cíle zájmového vzdělávání. Při tvoření cílů vycházíme tedy z obecných cílů vzdělávací soustavy a klíčových kompetencí. Je důležité mít jasné a pevně dané cíle toho, čeho chceme dosáhnout. Správně stanovené cíle umožňují správný výběr prostředků a následné porovnání s výsledkem činnosti. Vyhláška č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání stanovuje následující formy činností. Jedná se o činnosti pravidelné, které jsou většinou organizované vychovatelem. Spadají do nich environmentální, výtvarné, pohybové a další aktivity. Příležitostné činnosti, jako jsou besedy, prohlídky, výlety a jiné. Spontánní aktivity, které dávají prostor samostatné, svévolné činnosti žáků. Například v ranní školní družině či po obědě. Individuální činnost, ve které se vytváří vhodné podmínky pro rozvoj dětí. Poslední formou činnosti je příprava na vyučování. Obsahem ŠVP je poté konkrétní popis formy činnosti. (Heřmánková, 2009)

Z časového hlediska se plány pro školní družinu sestavují pro období jednoho vzdělávacího cyklu. Vychovatel si vybírá konkrétní činnosti pro jeho oddělení z celkového ŠVP pro ŠD. Je nutné, aby na sebe aktivity průběžně navazovaly. Některé školní družiny netvoří plán na jeden vzdělávací cyklus, ale na kratší dobu (například jeden rok). (Hájek a kol., 2007)

Holeyšová (2016) uvádí, že čas na aktivity musí být úměrný schopnostem dítěte. Nesmí být příliš krátký, ale naopak ani zbytečně dlouhý. Činnosti rozděljuje na dvě části, hry a činnosti při pobytu venku a vyprávění, čtení a didaktické činnosti uvnitř. Pro úplné provedení navrhovaných činností jsou důležité i vhodné pomůcky, materiál a prostředí. Činnosti jsou navrženy tak, aby bylo možné je v daných prostorách uskutečnit. Ovšem mohou být navrženy i činnosti, které budou realizovatelné až po úpravě vybavení. Důležitými podmínkami, které musí splňovat vybavení je bezpečnost, snadná údržba a dostatečná velikost pro děti školního věku.

Mezi personální podmínky uvedené v ŠVP školní družiny patří obecná charakteristika role vychovatele. Dále také jaká je třeba odborná kvalifikace na tuto pozici. Vymezení pracovní náplně vychovatele a popis přímé a nepřímé výchovné činnosti. Ekonomické podmínky uvádí míru výše úplaty za jednotlivé formy vzdělávání. Podmínky v případě vrácení úplaty za zájmové vzdělávání. Způsob financování provozu ŠD a s ním spojené náklady. (Heřmanová, 2009)

Bezpečnostní podmínky uvádí podmínky pro hygienické a bezpečné působení školní družiny. Školní družina zajišťuje nejen fyzické zdraví dítěte, ale také psychické. Vychovatelé musí být řádně proškoleni pravidly BOZP. ŠVP musí brát ohled na žáky se speciálně vzdělávacími potřebami, ale i na žáky s mimořádným nadáním. Musí zde být uvedena případná podpůrná opatření, které družina nabízí, případně aktivity které jsou nad rámec ŠVP a jsou tvořeny tak, aby rozvíjely schopnosti žáků s mimořádným nadáním. (Hájek a kol., 2007)

2. Volný čas

Tato kapitola se v úvodu věnuje definicemi volného času a jejich porovnáním. Spousta autorů popisuje volný čas, a však ne každý popis je totožný. Důležitou částí, která následuje je historie volného času a celkový vývoj toho, jak se činnosti v dané době měnily. Další podkapitolou jsou současné trendy volného času včetně některých výzkumů o oblíbenosti činností. Kapitola je završena charakteristikou volnočasových institucí.

2.1 Definice volného času

Volný čas definuje v dnešní době spousta autorů. Lze říci, že většina z těchto definic stojí na stejném principu a mají velice podobný základ. Od základu se definice dále liší mírou konkretizace základních pojmů. Hofbauer toto popisuje jako čas, který nastává po splnění nutných každodenních povinností. Ve volném čase lidé činnosti dělají dobrovolně na základě

toho, že jim to přináší jistou formu relaxace, zábavy a odpočinku od běžného světa. Ve volném čase díky činnostem a koníčkům lidé rozvíjí svou osobnost. (Hofbauer, 2004)

Dle této definice můžeme tedy volný čas označit jako vyhrazený čas pro nás. Čas pro naše koníčky a záliby. Pojem se poté rozrůstá a konkretizuje na základě toho, jaký druh záliby je pro nás prioritní. Je to velice individuální, jelikož činnost, která je pro někoho relaxem, odpočinkem či zábavou, může být pro někoho jiného naopak tou ne tak oblíbenou každodenní povinností.

Pro objasnění pojmu volný čas dle Pavkové (1999), je nutné oddělit od sebe sféru povinností a sféru volného času. Tento pojem lze chápat jako opak povinností. Je to doba, kde si můžeme vybrat, co chceme dělat a co nás baví. Je to také prostor pro relax, dobrovolné vzdělávání a společenská činnost. Naopak co se do volného času neřadí, jsou biologické potřeby člověka (spánek, jídlo, hygienické potřeby) Co se týče jídla, samotná potřeba jíst nepatří mezi volnočasové aktivity. Naopak záliba v gastronomii či vaření ano. Pavková také uvádí, že na prvním v oblasti trávení volného času, je u dětí rodina. Je však mylným tvrzením, že rodina dostatečně pokryje všechny potřeby a aspekty volného času. Například ve vyšším věku dětí, potřebu setkávat se ve skupinách a trávit čas s kamarády.

Funkce volného času vymezil německý pedagog Horst W. Opaschowski (1976). Jedná se tedy o rekreaci, kompenzaci, o výchovu a další vzdělávání, kontemplaci, o komunikaci participaci integraci a enkulturaci (Vážanský 1995)

2.2 Historie volného času

V průběhu let se definice volného času poměrně dost vyvíjela. Primitivní lidé, kteří žili v kmenech neoddělovali práci a volný čas. Jejich hlavním životním posláním bylo přežít a přizpůsobovali tak tomu trávení veškeré času, jehož náplní byl spánek a lov potravy. Historie definice volného času však sahá až do Antické doby, konkrétně do starověkého Řecka. Jako první vymezení volného času popsal Aristoteles. Jeho koncepce spočívá v upřednostňování rozumové činnosti před fyzickou prací. Volný čas popisuje jako čas vědy a filozofie. Může být strávený diskuzí s přáteli, rozjímáním, přemýšlením. Také k četbě poezie a poslechu hudby. Uvádí, že to není čas strávený nic neděláním a nudou. Představuje to časové odproštění od každodenních povinností života a práce. Dalším ze starověkých autorů věnujícím se popisu volného času je řecký filozof Seneca. Pro evropské období středověku měla důležité postavení církve. V křesťanství je jistý rozdíl mezi pojetím práce a volného času. Volný čas je vyhrazen pouze jako odpočinek a regenerace po práci. V období renesance

se dostáváme k tomu, že práce má nejvyšší hodnotu a volný čas ustupuje do pozadí. Až teprve sociální utopisté přinesli jiný náhled na volný čas. Na první místo dávají potřeby poznávat a učit se. Thomas More vytvořil nové pojetí volného času na ostrově Utopia, kde lidé pracují jen 6 hodin denně a s volným časem mohou nakládat dle svého uvážení. Dalším pojetím je Sluneční stát od Thomasse Campanella. Lidé zde pracují pouhé 4 hodiny denně a zbytek času tráví radostným způsobem, procházkami a učením. Naopak dle Owena či Fouriera by lidé měli čas trávit radostnou prací. Na odpočinek je vyčleněna pouze hodina denně a spánek má také velmi krátké trvání. Rozmanitost práce zabraňuje únavě a vyčerpání, a stačí tak jen krátká doba pro spánek. Tito autoři neuznávají rozdíl mezi volným časem a prací. Nový pohled na volný čas představil Marx. Popisuje dvě říše, a to říši volného času a říši práce. Volný čas je chápán jako doba svobody a volnosti, naopak práce je chápána jako nutnost a povinnost. Upozornil na důležitou provázanost mezi volným časem a prací, kdy jeden bez druhého nemůže fungovat. V 50. letech 20. stol. je tedy svět práce protikladem pro volný čas. V moderní společnosti byl volný čas ovlivněn socialistickými a komunistickými ideály. I zde platí protiklad volného času a práce. Obsah volného času byl po vzoru socialistické společnosti řízený. Neoficiální aktivity ve volném čase byly spojené s rodinou, zahrádkařením a kutilstvím. (Knotová 2011)

2.3 Současné trendy trávení volného času

Nabídka možností jak trávit volný čas je v dnešní době takřka neomezená.

Dle Hofbauera (2004, s. 128) mají velký vliv v oblasti volného času média. Média slouží jako komunikační prostředek a jsou formou sociálního kontaktu. Dříve se jednalo zejména o tištěné formy, jako byly knihy a časopisy. Postupem času se technologie vyvíjely a začala se využívat i elektronická zařízení jako rozhlas, televize, telefon, počítač.

Jednou z velkých oblastí kde současná mládež tráví svůj volný čas, je právě oblast moderních technologií.

Dle výzkumu Petra Branda (2016), bylo zjištěno, že v současné době děti tráví čas nejvíce s rodiči a s kamarády. Nejčastější aktivitou pro volný čas byl sport, následovalo setkávání s přáteli a poslech hudby. Čtvrtou nejčastější odpovědí bylo hraní videoher a hned za ní byly ostatní koníčky. V dnešní době nazývaný fenomén sociálních sítí skončil u dětí až na šestém místě.

Dalším výzkumem trávení volného času u dětí prvního stupně je výzkum Andrei Čákorové (2018). Kde jsou výsledky velice podobné jako ve výzkumu předchozím. Na prvním místě se

opět objevují sportovní aktivity. Druhou nejoblíbenější činností je sledování televize a dalším je prostá hra, kam se řadí například hraní s hračkami.

V diplomové práci Veroniky Lubeníkové (2021) kde zkoumala možnosti trávení volného času v 21. Století je zřejmé, že 46 dětí z celkového počtu 100 tráví svůj čas organizovaně. Tedy v nějakém zařízení, které je konkrétně zaměřené. V tomto případě je to sportovní zařízení a hudební škola. S tím související otázka ohledně oblíbenosti trávení volného času, kde na prvním místě u dětí je čas strávený venku s kamarády, na druhém je čas trávený doma, třetí místo obsahuje čas strávený na internetu a těsně za ním čas v zájmových kroužcích.

Nejnovější výzkum Pavla Haupta (2023) kde se v otázce „Jak a s kým jedince tráví volný čas nejraději“ kdy většina jedinců opět odpověděla, že nejčastěji tráví svůj volný čas venku s kamarády. Přičemž nejčastějšími aktivitami dětí venku jsou fotbal, honěná a jízda na kole.

Z vlastní zkušenosti a praxe ve dvou školních družinách vyvozují tyto poznatky. Mezi velkou zálibu dětí patří vzdělávací kroužky různých oblastí. V těchto konkrétních družinách převládá sportovní kroužek a gymnastika. Dalšími často navštěvovanými institucemi byli hasiči a skaut. Velkou zálibu dětí také tvoří poměrně nová sociální síť TikTok. Na tuto platformu natáčí videa nebo jsou naopak jejich pozorovateli.

2.4 Volnočasové instituce

Dle právního ustanovení mezi školské zařízení pro zájmové vzdělávání patří střediska volného času (DDM, stanice zájmových činností), školní družiny a školní kluby. Mezi SVČ řadíme domy dětí a mládeže. DDM mají širokou nabídku volnočasových aktivit. Pokud se instituce zabývá nějakou konkrétní aktivitou, označujeme ji jako stanici zájmových aktivit. Cílovou skupinou těchto organizací jsou děti školního věku, studenti, pedagogové a rodiče s dětmi. (vyhláška č. 74/2005 Sb.)

Do forem zájmového vzdělávání patří zájmová činnost příležitostná, což vyznačuje činnost, která není na denním pořádku instituce. Neprobíhá ve formě ubytování, ale může probíhat mimo prostory SVČ. Řadíme sem například exkurze, výlety, divadelní představení. Pravidelná zájmová činnost je již podle názvu opakující se činnost, která má nastavený řád a opakuje se v určitých intervalech. Může to být zájmový kroužek, klub, kurz. Táborová činnost je to organizovaná činnost s dětmi, případně s dětmi a rodiči. Probíhá nejčastěji v době volna. Provozuje se z pravidla mimo místo SVČ. Může mít různé zaměření a téma. Dle typu jej můžeme dělit na pobytový, putovní a hvězdicový. (Hájek a kol., 2011)

Do volnočasových institucí patří školní družiny, které vznikly po druhé světové válce a jejich hlavním úkolem byla péče o děti zaměstnaných rodičů. Školní družina je většinou součástí základních škol. Převážně ji navštěvují děti prvního stupně a největší zastoupení má u dětí první až třetí třídy. Maximální počet dětí, co může oddělení v ŠD pojmout je 30. Činnosti družiny jsou různorodé. Jedná se především a pravidelnou činnost, při které probíhá i přímé pedagogické působení. Dále také činnosti či aktivity příležitostné, jako jsou výlety, exkurze či slavnosti. Některých těchto aktivit se účastní i rodiče. Žáci zde mají prostor i pro odpočinkovou činnost nebo přípravu na vyučování. Stejně jako školní družiny, tak i školní kluby vznikly po druhé světové válce s funkcí péče o děti v době nepřítomnosti rodičů Hofbauer (76).

ŠK jsou určeny pro žáky starších ročníků, tedy pro žáky druhého stupně. Jejich funkcí je vedení zájmových činností a kroužků. Žáci, kteří se do něj přihlásí, mohou docházet každý den, či jen na vybrané činnosti a aktivity. Mohou působit jako samostatná jednotka, případně jako část školní družiny. (Hájek a kol., 2011).

Činnosti realizované ve školních družinách a školních klubech nemohou být vždy plně uskutečňovány. Jedním z problémů je nedostatečný prostor a vybavení. Často se setkáváme s tím, že řada družin působí v běžných školních třídách. Nemají zde dostatečné prostředky a nejsou vhodně zabezpečeny (Němec a kol., 2002).

Mezi školská výchovná a ubytovací zařízení patří domovy mládeže, které jsou určeny pro ubytování dětí SŠ a VOŠ. Zajišťují jim nejen ubytování, ale i pravidelnou stravu a výchovné působení. Denní režim DM obsahuje i přípravu na vyučování. Kdy vychovatel dohlíží na klidné a nerušené prostředí pro studium. Může být i nápomocný žákům, a to kontrolou naučené látky nebo při dobrých znalostech i vysvětlování učiva. Dalším zařízením jsou internáty, které jsou určeny pro žáky se zdravotním postižením. (Hájek a kol. 2011)

Termíny ústavní a ochranná výchova se zabývá mnoho autorů, avšak jen s těžkostí lze hledat společné stanovisko těchto pojmů. Dle Sekery (2009) tyto termíny vyznačují určitý způsob převýchovy, kdy se snaží u jedince změnit jeho dosavadní návyky. Naopak Škoviera (2007, s. 25) tomuto popisu oponuje. Termíny popisuje jako synonymum náhradní ústavní péče. Diagnostický ústav je pobytovým zařízením, které slouží na přechodnou dobu pro mládež, která byla zadržena na útěku od rodičů, nebo organizací, které měli na starost jejich výchovu. Do diagnostického ústavu může být dítě přijato předběžného na základě opatření nebo na žádost rodičů. Pobyt v tomto zařízení obvykle trvá dva měsíce. Po uplynutí této doby se dítě

může vrátit zpět do rodiny, nebo v případě náročnějších případů je mu udělena ústavní výchova a je přeřazen do výchovného ústavu pro mládež. (Matoušek, 1996)

Dětský domov, kdy Škovier (2007) popisuje rozdíl mezi skutečným domovem a dětským domovem. Skutečný domov je podle něj místo, kde se odehrává emocionální a i právní vztah rodičů a dítěte. Dětský domov je jasným náhradním řešením, které poskytuje potřebnou výchovu a péči pro vývoj dítěte, ale ke skutečnému domovu se nedá přirovnávat, jelikož neposkytuje ani jeho nápodobu.

Dětské domovy jsou ubytovacím výchovným zařízením, které poskytuje dětem potřebnou výchovnou a sociální péči. Nejedná se o děti s nějakou poruchou chování, nýbrž o děti jejichž rodiče selhali v péči. Stát tuto náhradní výchovnou péči poskytuje všem mladistvým, kterým nemohla být přidělena pěstounská péče. Výchovný ústav pečuje o děti s poruchami chování, kdy rodiče nejsou schopni tohle chování zvládat. Jedná se také o děti s duševními poruchami či mentální retardací. Věkově se jedná o děti s ukončeným základním vzděláním, tedy ve věku okolo patnácti let. VÚ poskytuje potřebnou výchovnou a psychologickou péči. (Hájek a kol., 2011)

Dobu pobytu zde určuje soud. V zařízení mohou mladiství pobývat maximálně do svých osmnácti let. Lidé zde mají možnost vzdělávání, a to například vyučení v určitém oboru. V případě, že rodiče nechtějí, aby bylo jejich dítě umístěno do ústavu, mohou se obrátit na instituce pro práci s problémovou mládeží. (Matoušek, 1996)

Nestátní neziskové organizace jsou dalším z velice důležitých subjektů, které se věnují práci s dětmi. Působí po celém území ČR a mají svá zastoupení i v těch nejmenších obcích. Nejznámějšími a nejčastěji se vyskytujícími organizacemi jsou Junák, Pionýr, Sokol a sdružení Hasičů. Z hlediska podpory nestátních neziskových organizací vypisuje MŠMT ČR dotované programy, které podporují jejich činnost a provoz. (Hájek a kol., 2011)

3. Sbor dobrovolných hasičů

Tato kapitola se zaměřuje na definici SDH a kolektivu mladých hasičů (dále jen MH) včetně jejich vzniku a historie. Jsou zde detailně vysvětleny sportovní soutěže MH a v neposlední řadě také na vzdělávání vedoucích mládeže.

3.1 Historie SDH

Sbor dobrovolných hasičů se řadí mezi nestátní neziskové organizace. Je neodmyslitelně spjat s činností a děním v obci. Mezi jejich základní činnost patří aktivity v rámci požárního sportu. Dále také již zmíněné dění v obci s tím spjaté různé sportovní a společenské akce. SDH také pomáhají s údržbou obce díky dobrovolným brigádám, které většina z nich každoročně pořádají. Jednotky sboru dobrovolných hasičů také podle specializace zasahují při různých situacích. Jedná se například o drobné požáry, povodně, dopravní nehody a jiné. Historie práce s mládeží neboli mladých hasičů je úzce spjata se samotným vznikem sboru dobrovolných hasičů. SDH začaly vznikat již od poloviny devatenáctého století. Krátce na to na počátku dvacátého století se začala formovat i mládež. Nejprve jako jinošské hasičské skupiny či čety. Po druhé světové válce se děti a dorost rozvíjela především prostřednictvím pionýru či tzv. kroužku požární ochrany. V roce 1953 se poprvé objevily soutěže v požárním sportu pro mladé. Věkově tyto soutěže byly rozděleny na dvě kategorie a to děti do věku dvanácti let a od dvanácti let. Závodilo se celkem ve třech disciplínách a to samotný požární útok s vodou, běh na 60 metrů s překážkami a požární teorie. Takto postavené disciplíny jen a malými změnami se udrželi až do roku 1972. V tomto roce vznikla hra s názvem Plamen. Hra měla zahrnovat věci z oblasti branné výchovy, požárního sportu a turistických znalostí tak, aby vedla k všestrannosti. Za posledních několik let prošla modernizací a změnami ale její základní princip je zachován až do dnes. (Kolektiv autorů SH ČMS, 2008).

3.2 Vedoucí mladých hasičů

Vedoucím MH se může kterákoliv fyzická osoba, která již dosáhla věku osmnácti let a je způsobilá k práci s dětmi. Je členem SDH a má odbornou kvalifikaci druhého či třetího stupně pro vedoucí mládeže.

Úkolem vedoucího mládeže je soustavná činnosti s dětmi. Zajištění dobrého prostředí pro naplňování cílů činnosti stanovených SH ČMS. Tvorba plánu ročních činností MH. Jejich příprava na jednotlivé disciplíny požárního sportu. Mimo jiné také udržovat týmového ducha v kolektivu. Je zodpovědný za zdraví jedinců a měl by jim být vzorem. Další z povinností je také účastnit se výborových schůzí a podávat zprávu o činnostech na výroční valné hromadě. (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2019)

3.3 Kolektiv mladých hasičů

SH ČMS má spoustu odvětví působení. Jedním z nich i práce s mládeží v kolektivu mladých hasičů. Mladým hasičem se může stát chlapec či dívka ve věku od tří do osmnácti let zapsáním do registračního listu kolektivu. MH jsou rozděleny do čtyř kategorií. Nejmladší děti ve věku od 3 do 6 se řadí do přípravné kategorie. Dále kategorie mladších od 6 do 11 let a kategorie starších od 11 do 15 let. Mladiství ve věku od 13 do 18 let nazýváme kategorií dorost, která však v ČR nemá široké zastoupení. Děti ve věku od patnácti let mohou také soutěžit již v poměrně obsáhlé kategorii dospělých. Cíl činnosti MH je všestranný rozvoj mládeže a souměrná mimoškolní činnost. Všestranným rozvojem se rozumí zdatnost jak po fyzické tak i vzdělanostní stránce. Dalším cílem je také příprava jedince na vstup do jednotky sboru dobrovolných hasičů. Požární sport je týmová činnost, takže jedním z dalších cílů je týmová práce a celková komunikace v kolektivu.

(Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2019)

3.5 Činnost kolektivu mladých hasičů

Jak již bylo zmíněno, činnosti SDH tak samotných mladých hasičů je velmi bohatá. Mimo aktivity spojené s požární činností, děti také působí ve spoustě jiných oblastech. Jezdí na různé výlety ať kulturní tak za přírodou. Dále se věnují i kreativním věcem jako je vyřezávání dýní na halloween nebo zdobení vánočního stromečku. Pro děti jejich vedoucí také často připravují vícedenní pobyty. Může se jednat o tábor, soustředění, branný víkend či jen noční přespávání v hasičárně. Tyto aktivity mají sloužit jako ozvláštnění běžných činností a také jako teambuilding a ucelení kolektivu. Mimo jiné se také spoustu mladých kolektivů zapojuje do celorepublikových akcí uklidíme Česko.

3.5.1 Okrskové a pohárové soutěže

Okrskové soutěže, jak už podle názvu vypovídá se zpravidla konají v nějaké dané oblasti. Tedy na okrskovou soutěž se mohou přihlásit pouze týmy z daného okrsku. Soutěží se zde v několika disciplínách a tím jsou požární útok, štafeta 4x60 a běh na 60 metrů s překážkami. Následujícím druhem jsou pohárové soutěže, kam se na rozdíl od okrskových soutěží mohou přihlásit týmy z celé ČR. Soutěží se zde nejčastěji v disciplíně požární útok ale mohou mít různorodý charakter. Uskutečňují se i závody v uzlování či v běhu na 60 metrů s překážkami. U ligových soutěží se jedná se o seriál několika soutěží jdoucích po sobě. Pro všechny soutěže

platí stejná pravidla a jednotlivá družstva v nich sbírají body, které na konci sčítají a na základě toho se určí celkové umístění v dané lize. Body se nejčastěji přidělují k jednotlivým příčkám v umístění. Ligové soutěže se nejčastěji pořádají v požárním útoku. Mimo jiné se také mohou pořádát v běhu na 60 metrů s překážkami. Tento typ soutěže je velice oblíbený a na Olomoucku konkrétně okresní ligu mladých hasičů v požárním sportu, navštěvuje běžně přes 60 týmů mladých hasičů.

3.5.2 Požární sport a jeho disciplíny

Disciplíny požárního sportu můžeme v kategorii mladých hasičů rozdělit na tři disciplíny. První z nich je požární útok přezdívaný také jako královská disciplína. Požárního útoku se účastní sedm závodníků. Jejich cílem se je v co nejrychlejším čase srazit určitý terč a tím zastavit časomíru. Požární útok se řídí pravidly dle SH ČMS ((Ústřední odborná rada mládeže SH ČMS, 2016). Příprava základny na PÚ je stanovena na pět minut, čas se začíná počítat od položení požární stříkačky na základnu. K činnosti družstvo potřebuje dvě proudnice, čtyři hadice C, jeden rozdělovač třicestný, dvě hadice B, jeden přetlakový ventil, dva kusy savice, jeden sací koš, požární stříkačku. Také dodatkové vybavení jako je základna o rozměrech 2x2m, kád' na vodu a sklopné nebo nástřikové terče. Materiál může být na základně rozmístěn libovolně, žádný však nesmí přesahovat základnu. Hadice jsou nejčastěji smotané v klubu nebo na naskládané na tzv. harmoniku. Mezi koncovkami hadic musí projít arch papíru a nesmí se tak dotýkat. To stejné platí v případě sacího koše a savic. S přípravou u mladších žáků může pomoci vedoucí družstva. Pokus začíná po nachystání základny pokynem rozhodčího. Družstvo se odebere na startovní čáru, kde zazní pokyn startéra pro vykonání požárního útoku. Na splnění má tým dvě minuty. Útok končí naplněním nádoby při nástřikových terčích či sražením válce u terčů sklopných. V případě nedodržení pravidel či časového limitu je pokus označen jako NP tedy neplatný pokus. Další disciplínou je štafeta. Štafeta se běhá ve čtyřech lidech, v případě mladých hasičů je tato vzdálenost 60 metrů. Materiální vybavení pro splnění disciplíny je proudnice C (štafeta), dvě hadice C, třicestný rozdělovač, kladina, bariéra, prázdný 6 kg práškový hasicí přístroj a podložka pro jeho odložení. Disciplína se provádí ve čtyřech drahách vedle sebe nebo na ovále. Soutěžící stojí každý na předávacím území své dráhy. První soutěžící vyběhá se štafetou přes kladinu. Po jejím překonání předává štafetu ve štafetovém území druhému soutěžícímu. Jeho úkolem je překonání bariéry jakýmkoliv způsobem. Opět probíhá předání v daném úseku. Třetí člen

týmu musí přemístit hasicí přístroj z místa, kde přístroj stojí na podložku vzdálenou 5 m. Předá štafetu poslednímu členovi jehož úkolem je zapojení dvou hadice do sebe, následně zapojení jedné koncovky do koncovky rozdělovače a poslední koncovky do proudnice. S takto zapojeným vedením musí doběhnout do cíle. Poslední disciplínou je běh na 60 metrů s překážkami. Disciplína velice podobná štafetě. Avšak s výjimkou toho, že běh na 60 metrů se běhá jednotlivě. K provedení disciplíny je třeba bariéra, kladina, dvě hadice C, třicestný rozdělovač, proudnice C. Jednotlivé překážky jsou ve stejném pořadí rozmístěny po dráze a úkolem soutěžícího je překonat tyto překážky a spojit hadicové vedení v co nejrychlejším čase. Tak jako ve všech sportech je v požárním sportu na prvním místě bezpečnost. Závodníci tedy musí mít přilbu, kalhoty s dlouhými nohavicemi a triko s dlouhým rukávem, sportovní obuv. (Ústřední odborná rada mládeže SH ČMS, 2016).

3.5.3 Závod požárnické všestrannosti

Předchozí tři disciplíny byly převážně zaměřené na fyzickou zdatnost a kondici jedince. Pro jejich provedení byla potřeba rychlost a přesnost. Hra plamen se snaží prověřit i vědomostí a dovedností stránky jednice. Soutěží zde pětičlenná družstva. ZVP má několik disciplín, které se družstvo snaží splnit na trase dlouhé 3 km. První disciplínou je střelba ze vzduchovky. Střílí se do dřevěných špalků a disciplínu musí splnit každý závodník. Jeho úkolem je trefit 3 špalky na 3 pokusy. Další disciplínou jsou základy topografie. Disciplína je rozdělena na dvě části, kde první z nich je poznávání topografických značek. Každý soutěžící si vylosuje jednu a její název musí říct. Druhá část je orientace mapy podle buzoly a učení azimutu. Třetí disciplína je uzlování. Losují si všichni členové týmu a každý z nich musí uvázat daný uzel. Uzlů je pět a jsou to tesařský, lodní, plochá spojka, zkracovačka a úvaz na proudnici. U uzlování se hodnotí tzv. funkčnost a členové hlídky si nesmí pomáhat. Čtvrtou disciplínou je první pomoc. Tato disciplína je také rozdělena na dvě části. Tři členové z týmu mají ošetřit zraněné koleno pomocí trojcípého šátku. Následně dva musí třetího přenést na ruku na tzv. stoličce. První závodník uchopí levou rukou pravou ruku za zápěstím a pravou rukou drží druhého závodníka. Druhý závodník udělá zrcadlově toisté. Další částí je ošetření lokte pomocí trojcípého šátku a následný transport jako u první části. V obou případech se jedná o vzdálenost asi dvaceti metrů. Předposlední disciplínou je požární ochrana. Nejprve si každý z týmu vylosuje jednu grafickou značku, kterou přiřadí k technickému prostředku. Následně si vylosuje danou skupinu hořlavých látek a k té určí jeden vhodný a jeden nevhodný hasicí přístroj. Poslední disciplínou je překonání překážky po laně. Kdy je na vodorovném laně

vyznačený úsek, který musí každý soutěžící překonat. (Ústřední odborná rada mládeže SH ČMS, 2016).

B. Empirická část

4. Tvorba měsíčního plánu pro ŠD

Tvorba měsíčního plánu je založena na zásadách ŠVP pro ŠD. Didaktické zásady popsal Otto Obst (2016) v díle *obecná didaktika*. Dle autora se volnočasové aktivity plánují podobně, jako samotné školní vyučování. Přesněji řečeno připravenost pedagoga je velice obdobná. Pedagog si musí dát jasný cíl, který chce aktivitou dosáhnout. Může se jednat o obecný cíl ale i jednotlivé dílčí cíle. Důležitá je také časová dotace, ve které toho chce dosáhnout, včetně časového rozložení aktivity. Dalším podstatnými prvky jsou také pomůcky a materiál potřebná pro danou činnost a také určení prostoru, ve kterém bude probíhat. Pedagog si dále určí svá ostatní didaktická hlediska. Ostatní didaktická hlediska mohou obsahovat motivaci žáků, průběh reflexe, domácí příprava na aktivitu a metodické poznámky. Ať se jedná o jakýkoliv druh pedagogické činnosti, musíme předem určit, pro jakou věkovou skupinu je obsah tvořen. Na základě této literatury, má i tento měsíční program jasně danou strukturu aktivit. Program je také tvořený, aby splňoval a posiloval klíčové kompetence určené pro ŠVP ŠD.

Měsíční program pro školní družiny zaměřený na činnost a aktivity dobrovolných hasičů je rozdělen do čtyř bloků a čtyř týdnů. Jeden blok obsahuje čtyři aktivity, které budou realizovány od pondělí do čtvrtka. Poslední den v týdnu je volný a není pro něj vymezena žádná konkrétní činnost. Slouží jako prostor pro volnou reflexi, kdy si s dětmi popovídáme o předchozích aktivitách. Budou mít možnost se zeptat na různé věci a sdělit svoje pocity z uplynulého týdne. Pátek může také sloužit k dokončení aktivit, na které nezbyl v průběhu týdne čas nebo se kterými jsme nebyli spokojeni. Případně může být určen pro zopakování oblíbených aktivit.

Každý blok je specifikován na konkrétní odvětví podle činnosti SDH. První blok s názvem “Kdo je vlastně dobrovolný hasič?” obsahuje aktivity, které mají děti motivovat a vtáhnout je do dění okolo hasičů. Představíme si zde jak úbor hasičů, tak i co všechno je činností hasičů a v neposlední řadě také jak vypadá hasičská zbrojnice společně s exkurzí po ní. Druhý blok se jmenuje “Jak to uhasíme?”. Tento název nese podle zaměření činností v něm. Objeví se zde aktivity okolo hašení požáru, zásadách jak se při požáru chovat a jak a kam volat. Myslím se tyto aktivity jsou jedny z nejdůležitějších v celém programu. Dětem se již v útlém věku dostanou základní informace a díky realistickým aktivitám si je i dobře zapamatují. Třetí blok nese název “Hra plamen”. Tento blok symbolizuje soubor disciplín, kterých se účastní mladí hasiči. Poslední část nazývaná “V duchu branného závodu” obsahuje činnosti branného

závodu. Jedná se zejména o dovedností aktivity spojené se znalostmi v oblasti požární ochrany a první pomoci.

Cílem celého programu je nastítnit činností nejen dobrovolných hasičů ale i práce profesionálních hasičů. Jednou z nejdůležitějších věcí je také předat informace týkající se chování v mimořádných situacích a mimo jiné také řešení těchto situací. Program má za cíl rozvinout znalosti dětí v oblasti sportu a to především při plnění disciplín hry plamen. Většina činností jsou týmového rázu, děti se tak naučí práce ve skupině, spolupráce a posílí tak týmového ducha. Aby byl každý blog kompletní, obsahuje také výtvarné aktivity, které rozvíjí u žáků zručnost a kreativitu.

Týden č. 1 – Kdo je dobrovolný hasič?

Aktivita č. 1 – Co nosí hasiči?

Název: Co nosí hasiči?

Cílová skupina: školní družina (1.–4. třída ZŠ.)

Přibližná délka aktivity: 100 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci si vyzkouší, jak těžké je obléct na sebe celou hasičskou ústroj za určitý čas.

Dílčí cíle:

Žáci na sebe dokážou obléct jednotlivé části ústroje do určitého času.

Žáci jsou schopni popsat části hasičské výstroje.

Žáci si uvědomují důležitost rychlého procesu oblékání.

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: hasičská výstroj (zásahový kabát, zásahové kalhoty, boty, přilba se svítilnou, rukavice, kukla), stopky na stopování času, papír a tužka na zápis.

Prostředí: prostory ŠD, tělocvična, pokud je to možné místní hasičská zbrojnice.

Časový plán:

A. Motivace (45 minut): S dětmi uděláme kruh a zeptáme se, co si myslí, že je důležité, aby měl profesionální hasič oblečené. Děti se střídají a každý řekne jednu věc, o které si myslí, že je důležitá. Postupně si všechny věci odhalíme a popíšeme si, k čemu slouží a základní informace o nich. Hasičská výstroj se tedy skládá ze zásahového kabátu, který může být jednovrstvý, ten se používá například u dopravních nehod nebo třívrstvý, který je silnější a odolnější a používá se především při požáru v budovách. Zásahové kalhoty, boty, přilba se svítilnou, nehořlavé rukavice a kukla. Dáme dětem prostor, aby si veškeré části výstroje prohlédli. Zdůrazníme, jak je důležitá rychlost oblékání na výjezd, a necháme děti hádat, do kolika minut se hasič musí stihnout obléct.

B. Oblékání na čas (45 minut): Děti si rozdělíme do více skupin (podle počtu obleků a dětí) v každé skupině nejvíce 5 dětí. Každý člen skupiny bude mít určitý čas na to, aby si zkusil výstroj obléct, ostatní děti mu v tom mohou pomáhat. Postupně se takto prostřídají všichni členové týmu.

C. Reflexe (10 minut): S dětmi se posadíme do kruhu a postupně se ptáme na otázky.

Získali jste nějaké nové dovednosti a znalosti?

Bylo pro vás oblékání na čas stresující?

Která část oděvu pro vás byl nejtěžší na oblečení?

Metodické poznámky: Existuje spousta druhů hasičského oblečení, můžeme propůjčit jeden či je možné půjčit více druhů a každé skupině dát nějaký. Hasičské obleky bývají mnohdy drahé, je dobré propůjčit spíše starší kousky. Pro nastudování problematiky doporučuji stránku [pozary.cz](https://www.pozary.cz), kde důkladně popsané, jak má správné oblékání probíhá.

Zdroje a inspirace a odkazy: *Požáry.cz* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:

<https://www.pozary.cz/>

Aktivita č. 2 – Kam jezdí hasiči

Název: Kam jezdí hasiči

Cílová skupina: školní družina (1.–4. třída ZŠ.)

Přibližná délka aktivity: 60 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci zjistí informace o tom, kde všude zasahují hasiči

Dílčí cíle:

Žáci vyjmenují a zhodnotí, k jakým situacím je třeba volat hasiče

Žáci jsou schopni rozdělit obrázky do určitých kategorií

Žáci akceptují roli hasičů a důležitost jejich povolání

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: Obrázky s místy, kde hasiči zasahují

Prostředí: Prostory ŠD

Časový plán:

A. Motivace (10 minut) O hasičích se obecně ví, že hasí požáry. Jejich práce je však mnohem náročnější. Dokážete vyjmenovat, kde všude hasiči ještě působí? Zvládnete podle obrázku popsat, co dalšího je jejich náplní práce? Náplň práce hasičů si můžeme rozdělit do takových tří skupin. První skupinou je tzv. zásahová činnost. Aby se hasiči vše správně naučili a věděli co a jak použít, musí se pravidelně účastnit odborné přípravy. Hasiči nejsou žádná párátka a potřebují mít velkou sílu, proto poslední část jejich práce tvoří fyzická příprava.

B. Aktivita (40 minut) Nachystáme si obrázky, na kterých budou znázorněna místa ze všech tří kategorií. Do kategorie zásahová činnost připravíme obrázky, na kterých se jedná se o požár, povodeň, dopravní nehodu, likvidaci hmyzu, dozor na veřejných akcích jako je třeba fotbalové utkání, odstraňování padlých stromů, záchrana zvířat. V druhé části je tzv. odborná příprava, která zahrnuje školení první pomoci, potápěčský kurz, lezecký kurz a pilařský kurz. Poslední fází je fyzická příprava, která může zahrnovat běh TFA, požární sport, běh, posilování. Děti rozdělíme do skupin nejlépe po 3-5. Jejich úkolem bude do každé kategorie zařadit správné obrázky. Následně proběhne kontrola a diskuze o tom co jednotlivé obrázky znázorňují a proč právě tam hasiči zasahují.

C. Reflexe (10 minut) S dětmi se posadíme nejlépe do kruhu a ptáme se na otázky.

Jaký obrázek byl pro vás nejvíce překvapivý?

Máte návrh na nějaké další aktivity, co by mělo být součástí práce hasičů, ale nezazněly tady?

Co nového jste se dozvěděli?

Metodické poznámky: Pro menší děti není nutné obrázky dělit do více kategorií. Postačí pouze obrázek s místem a povídání o tom, co a proč se na obrázku nachází. Obrázky můžeme zvolit kreslené nebo reálné fotografie.

Aktivita č. 3 – Výroba hasičské zbrojnice

Název: Výroba hasičské zbrojnice

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ.)

Přibližná délka aktivity: 30 minut + 60 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci si vyrobí vlastní hasičskou zbrojnici

Dílčí cíle:

Žáci jsou schopni dle předchozí ukázky, vytvořit z kartonu vlastní papírovou zbrojnici

Žáci dokážou popsat základní vybavení hasičské zbrojnice

Žáci si vytvoří kladný vztah k činnosti hasičů

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: velká kartonová krabice, rulička od utěrek, špejle a izolepa, barevný papír, průhledná folie, tempery a fixy

Prostředí: Prostory ŠD

Časový plán:

A. Prohlídka zbrojnice (30 minut) Součástí této aktivity je i komentovaná prohlídka místní zbrojnice. Kdy se děti budou moci prohlédnout vybavení hasičů a jejich prostory. V případě že není možné hasičskou zbrojnici navštívit, jako úvodní motivace stačí povídání o tom, co vše by měla hasičská zbrojnice obsahovat.

B. Tvoření hasičské zbrojnice z kartonu (60 minut) Děti si rozdělíme do skupin nejlépe po dvou až třech. Jejich úkolem bude postavit hasičskou zbrojnici podle své fantazie. Inspirací jim může být například zbrojnice, kterou viděli na prohlídce. Pro udání směru bychom měli podotknout, že každá hasičská zbrojnice by měla mít vlastní auto, sadu hadic C a B, savicové vedení, požární stroj, sací koš, proudnice, rozdělovač, hasicí přístroje, tyč, oděv pro hasiče, odpočinkovou místnost a další.

C. Reflexe

Každá skupina nám postupně představí svou hasičskou zbrojnici. Popíše materiál, ze kterého zbrojnici vytvořil, vnitřní vybavení a také místnosti, které se uvnitř nacházejí.

Je něco co ve vaší zbrojnici chybí a mělo by se tam ještě doplnit?

Na jakou věc jste nejvíce pyšní ?

Myslíte si že máte ve své zbrojnici něco co tam ostatní nemají ?

Jaké byly vaše role při skupinové práci ? Měli jste je nějak rozdělené ?

Metodické poznámky: Samotná prohlídka zbrojnice je naplánovaná na 30 minut. Musíme však počítat s tím že určitý čas zabere i přesun. V tomto případě bych aktivitu doporučila rozdělit do dvou dnů. První den exkurze ve zbrojnici a druhý den její tvoření. Pokud bychom chtěli tvořit jednotlivě, ideální velikostí je krabice od bot. Pro skupinovou práci lze použít různé druhy a tvary krabic.

Aktivita 4 – hasičské bingo

Název: Hasičské bingo

Cílová skupina: školní družina (1.–4. třída ZŠ.)

Přibližná délka aktivity: 60 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci si ověří, co všechno si zapamatovali a kolik věcí jsou schopni popsat

Dílčí cíle:

Žáci vytvoří podle jednoduchého návodu tabulku 3x3

Žáci jsou schopni vyplnit políčka pojmy, které se naučili

Žáci dokážou vyjmenovat alespoň devět pojmů z oblečení hasiče nebo činností hasičů

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: Papír, tužka, pravítko, pastelky, fixy

Prostředí: Prostory ŠD, venkovní učebny

Časový plán:

A. Motivace (5 minut): Hra bingo je jednou z velmi oblíbených her. Pro naše účely si ji upravíme na hasičské bingo. Zvládnete si vzpomenou na nějaké části hasičského oblečení nebo na nějaké činnosti hasičů? Kdo jako první bude mít všech devět políček zakřičí bingo a stává se králem této soutěže.

B. Vysvětlení pravidel a samotná hra (50 minut): Děti dostanou papír, kde je tabulka 3x3. Jejich úkolem je do každého čtverečku napsat jednu věc z hasičského oblečení nebo jednu činnost z toho, co dělají hasiči. Čtverečky se nesmí opakovat. To znamená, že si děti do políček napíší devět různých věcí. Vychovatel říká postupně názvy. Ten, kdo jej má napsaný v políčku ji přeškrtně. Vyhrává ten, kdo má všechny věci přeškrtnuty a zavolá bingo. Vychovatel nakonec řekne všechny možné názvy. Hra se dá modifikovat také tak, že:

a) názvy říká vychovatel

b) názvy říká jedno dítě (to ale nehraje)

c) v říkání názvů se děti střídají (jeden po druhém), každý řekne vždy jeden

C. Reflexe (5 minut):

Co pro tebe bylo při hře nejobtížnější?

Bylo pro tebe těžké vzpomenou si na 9 pojmů?

Byl nějaký název, který jsi úplně zapomněl že někde byl?

Metodické poznámky: U menších dětí je dobré si tabulku připravit předem. Starší děti si ji načrtnout sami. Hru můžeme hrát na více kol. Lze různě modifikovat např. děti mohou kreslit topografické značky nebo můžeme zvětšit počet políček. Čím větší máme počet políček, tím se hra prodlužuje.

Týden č. 2 - Jak to uhasíme?

Aktivita 1 – Jak a kam volat?

Název: Jak a kam volat?

Cílová skupina: školní družina (1.–4. třída ZŠ.)

Přibližná délka aktivity: 90 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci si zopakují tísňová čísla a naučí se postup jak správně tato čísla používat a jak na ně volat

Dílčí cíle:

Žáci dokážou vyjmenovat tísňová čísla

Žáci jsou schopni přiřadit jednotlivá čísla k obrázkům, ke kterým patří

Žáci si uvědomují podstatu tísňových čísel a situací při kterých se volají

Žáci popíší důležité informace, které sdělujeme při hovoru na tísňovou linku

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: Obrázky a čísla tísňových linek, kartičky s postupem kroků hovoru

Prostředí: Prostory ŠD, venkovní učebny

Časový plán:

A. Motivace (5 minut): Mnohdy se ocitneme v nebezpečných situacích. Je důležité vědět kam a na koho se v takové situaci obrátit. Velkou oporou nám mohou být tísňové linky. Takový hovor na tísňovou linku si ukážeme v následujícím videu.

B. Aktivity (75 minut): Blok obsahuje celkem čtyři aktivity, které na sebe postupně navazují.

B. A. Spojovačka čísla a obrázky: Pro děti si předem nachystáme na kartičky vytisknutá čísla na jednotlivé složky. Pro lepší zapamatování připravíme také obrázky k daným číslům.

Obrázky mohou znázorňovat hasiče, sanitku, želízka a jiné. Děti rozdělíme do skupin po 3–5. Každá skupina dostane hromádku s kartičkami a jejich úkolem je správně přiřadit číslo k obrázku a poté říct, co konkrétní číslo a obrázek představuje. Obrázků a čísel máme celkem pět a řadíme sem policii, městskou policii, hasiče, zdravotní záchrannou službu a evropské číslo tísňového volání.

B. B. Co je důležité a co ne: Na další aktivitu budeme potřebovat dva znaky a to zelenou fajfku a červený křížek. Mohou být vytisknuté či namalované. Dětem dáme dva bílé papírky. Na jeden napíše jednu věc, co si myslí, že důležité při hovoru na tísňovou linku sdělit a na druhý napíšu, co si myslí, že není podstatné. Poté lístečky zamícháme. Každý si vybere dva, které má za úkol je následně přiřadit. Zelená fajfka – důležitá informace, červený křížek – podstatné informace. Pracuje celá skupina dohromady a děti se střídají a jeden po druhé přiřazují daná políčka.

B. C. Na kartičky si napíšeme postup, jak by správně měl vypadat hovor na některou ze složek IZS. Děti mají za úkol kartičky seřadit tak, jak si myslí, že by hovor měl probíhat. Opět pracujeme ve skupinách po 3–5.

B. D. Hovor nanečisto. Poslední fází této aktivity je hovor nanečisto. Děti si rozdělíme do dvojic a každému přidělíme nějakou smyšlenou situaci. Může se jednat o požár, krádež, zranění. Jejich úkolem bude vyzkoušet si cvičný hovor, kdy jeden bude volající a druhý dispečer. Poté se role mohou prohodit.

C. Reflexe (10 minut):

Která tísňová čísla jsi znal před touto aktivitou?

Byl pro tebe cvičný hovor stresující?

Dokážeš po této aktivitě popsat správný postup hovoru?

Metodické poznámky: Pokud pracujeme s menšími dětmi, můžeme tento blok stáhnout pouze na tři základní čísla a to na hasiče, policii a záchranou službu.

Zdroje a inspirace a odkazy:

Kapesní průvodce pro mimořádné situace [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:

https://www.osh-pt.cz/wp-content/files/mladi_hasici_hry_a_vyukove_materialy/kapesni_pruvodce_pro_mimoradne_situace.pdf

Video

DEN TÍŠŇOVÉ LINKY 112 - Pravidla pro správné volání na tísňovou linku,

2023. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=nBjDDYT0ju0>

Aktivita č. 2 – Jak vzniká požár a jak se chovat při požáru v budově

Název: Jak vzniká požár a jak se chovat při požáru

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 80 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci se naučí princip hoření a také se dozví jak se chovat při požáru v budově

Dílčí cíle:

Žák je schopen popsat trojúhelníkový princip hoření ohně dle obrázku

Žák akceptuje důležitost znalosti o tom, jak se chovat při požáru

Žák dokáže vysvětlit, co je na jednotlivých obrázcích znázorněno a proč

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: zapalovač, svíčka; dlaždice (jiný kousek nehořlavého rovného materiálu); malý kousek pevného podpalovače.

Prostředí: Prostory ŠD

Časový plán:

A. Motivace (10 minut): Nejprve si s dětmi sedneme do kruhu a zeptám se jich co to je oheň a jak vzniká. Různé odpovědi budeme psát na papír nebo tabuli. Postupně se z nich snažíme tvořit myšlenkovou mapu. Aktivita bude dále rozdělena na dvě části.

B Aktivita (60 minut)

B. A Jak vzniká oheň

Nyní si předvedeme základní principy hoření ohně. Vysvětlíme si to na tzv. ohňového trojúhelníku. V tomto trojúhelníku máme tři cípy. Každý představuje jednu složku, které je potřeba k vzplanutí ohně. První složkou je materiál. Jedná se o hořlavou látku, která může být v jakémkoliv skupenství. Další složkou je teplota – takzvaná zápalná teplota - nejčastěji plamen, jiskra, horký povrch. Jako poslední co nám tento trojúhelník uzavírá je kyslík. Předvedeme si jednoduchý pokus se svíčkou. Svíčku zapálíme a přiklopíme ji skleničkou. Svíčka nám zhasne a zeptáme se na příčinu, proč se oheň uhasil. Je to z toho důvodu, že jsme zamezili přístupu kyslíku. Druhým pokusem bude zapálení menšího kusu dřívka na nehořlavé podložce. Děti opět určí příčinu, proč po nějaké době oheň zhasl. Materiál vyhořel a už nebyl další, který by mohly plameny pohltnout.

B.B Jak se chovat při požáru v budově

S dětmi si řekneme obecné zásady co je důležité a čeho bychom se v případě požáru měli držet. Připravíme si jednotlivé obrázky a ty si dětmi popíšeme. Obrázky znázorňují:

zeď – v zakouřeném prostředí je dobré se pohybovat podél zdi, pomůže nám to k lepší orientaci v místnosti

podlahu – je nutné se držet při zemi, kouř je teplý a stoupá nahoru

šátek – na zakrytí úst, abychom nevdechovali škodlivé látky z kouře

prostěradlo – je dobré na sebe upozornit, ideální vyvěsit z okna prostěradlo či ručník na upoutání pozornosti

dveře – horké dveře neotevíráme, snažíme se je utěsnit, abychom zamezili šíření kouře do místnosti

klika – teplotu dveří zjistíme pomocí kliky, na kterou z volna přiložíme ruku

obrázek hasičského auta- co nejrychleji voláme na 150

Tyto znalosti budeme potřebovat na následující aktivitu.

C. Reflexe (10 minut)

Co nového jsi se naučil nového a co tě nejvíce překvapilo?
Slyšel jsi už někdy o trojúhelníkovém principu hoření?
Je nějaký obrázek, o kterém jsi nevěděl, proč je v této aktivitě zařazen?

Metodické poznámky: Pokus můžeme provádět s jakoukoliv hořlavou látkou. Je také třeba dát dětem informace o bezpečnosti a důraz, že následující pokusy mohou zkoušet pouze s rodiči.

Obrázky viz. příloha 1

Zdroje a inspirace a odkazy:

Požár v budově [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:
https://www.osh-pt.cz/wp-content/files/mladi_hasici_hry_a_vyukove_materialy/02_poster_pozar.pdf

Obecně o požárech [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:
<https://www.zachranny-kruh.cz/pozary/obecne-o-pozarech/co-je-to-pozar.html>

Aktivita č. 3 – Požár v budově

Název: Požár v budově

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 90 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci si vyzkouší pohyb a viditelnost v zakouřené místnosti

Dílčí cíle:

Žáci zhodnotí viditelnost v zakouřeném prostředí

Žáci dokážou popsat postup základních principů chování při požáru

Žáci na základě pokynů zvládnou najít určitý předmět za snížené viditelnosti

Žáci použijí předchozí znalosti v praxi

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: Prostory ŠD, větší třída, brýle (sluneční či plastové průhledné), šedý sprej, nábytek v ŠD

Prostředí: Prostory ŠD

Časový plán:

A. Motivace (10 minut): Být hasičem je sen nejednoho z nás. Ale kdyby doopravdy začalo hořet, třeba ve školní družině, dokázali byste si s ohněm poradit? A věděli byste, jak se máte správně zachovat? Je důležité zachovat chladnou hlavu a řídit se pravidly co už známe. Dnes si zkusíme jaké to je být hasičem a dokonce si zkusíme i záchranu osoby.

B. Příprava aktivity (10 minut) Na následující aktivitu budeme potřebovat brýle, mohou být sluneční nebo obyčejné plastové. Brýle posprejujeme šedou barvou. To nám stačí jako simulace toho, jak člověk vidí v zakouřeném prostředí. Dále potřebujeme nachystat vhodnou místnost. V ideálním případě místnost, která má prázdnou jednu stěnu. Vytvoříme si dráhu, kterou budou muset děti překonat. Dráha je jen na naší fantazii. Může v ní být nábytek, židle, hračky. Podle prostoru můžeme vytvořit i více drah.

B.B Aktivita (60 minut): Děti si udělají dvojice. V těchto dvojicích budou překonávat následující výzvu. Úkolem této aktivity je překonat následující dráhu za podmínek, které byly řečeny v předešlé aktivitě. Součástí výzvy je také najít panenku, které se bude v daném prostoru ukrývat. Dvojice se mohou držet za ruce nebo mohou jít každý sám. Důležité je aby se oba členové dostali ven.

C. Reflexe (10 minut)

Jaké jste měli pocity při snížené viditelnosti?

Co pro vás v této aktivitě bylo nejtěžší?

Měli jste nějakou domluvenou taktiku?

Šli jsme sami nebo každý zvlášť?

Metodické poznámky: Místo brýlí můžeme podmínky kouře nasimulovat i pomocí generátoru mlhy, který není zdraví nějak škodlivý. Je k tomu potřeba však menší místnost a příprava trvá déle. Výsledek je však o to záživnější.

Zdroje a inspirace a odkazy:

Hasičí prostředky [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.pionyr.cz/inspirace/hry-a-aktivity/?print=748>

Aktivita č. 4 – Čím to uhasíme?

Název: Čím to uhasíme?

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 80 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci po předchozím popisu budou schopni, určit co se čím může hasit a jaké máme druhy hasicích přístrojů

Dílčí cíle:

Žáci vyjmenují druhy hasicích přístrojů

Žáci jsou schopni přiřadit dle obrázku, čím se který materiál může hasit

Žáci si uvědomují důležitost znalosti požární ochrany

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: piliny, kniha, olej, autíčko, starý elektrické zařízení (telefon, žehlička, video přehrávač), fotky hasicích přístrojů, pěna na holení, interaktivní tabule

Prostředí: prostory ŠD, místnost ve které se nachází přehrávač nebo televize

Časový plán:

A.Motivace (10 minut): Když něco hoří, všichni vědí, že se to musí uhasit. No jo ale čím to uhasíme? To není jen tak. Viděli jste někdy, co se stane, když do hořícího oleje nalijeme vodu? To je potom nadělení. Je důležité vědět, co čím můžeme hasit, abychom nedělali více škody než užitku. Pro zpestření a zaujetí je dobré pustit video, na kterém se do hořícího oleje nalije voda.

B.A (30 minut): Povídání o materiálech a hasicích přístrojích (30 minut).

Jako první začneme představením hasicích přístrojů. Necháme děti vyjmenovat, jaké všechny druhy přístrojů znají. Následně si je promítneme na interaktivní tabuli. Máme celkem čtyři. Pěnový hasicí přístroj, vodní hasicí přístroj, práškový hasicí přístroj, sněhový hasicí přístroj, který obsahuje CO₂ jenž je elektricky nevodivý. Dále přichází na řadu druhy materiálu, které mohou hořet. Rozdělíme si je do pěti kategorií. Piliny (obecně sypké látky) můžeme hasit vodním hp, ale nemůžeme sněhovým z toho důvodu, že sníh je lehký a sypkou látku by nám mohl rozfoukat. Kniha (knihy a archivy) ideální je hasit práškovým hp nevhodný je vodní hp v případě důležitých tiskopisů. Autíčko (jemná mechanika, video, počítače) nehasit CO₂ kvůli venkovnímu prostředí a hasit vodou, starý video přehrávač (elektrické rozvaděče pod proudem) nejlépe hasit sněhovým hp, nemůže se hasit vodním hp z důvodu toho, že voda vede elektrický proud. Poslední skupinou máme olej (nafta, benzín), vhodné hasit práškem nevhodné hasit vodu z důvodu výbuchu.

B.B Názorná ukázka (5 minut) Vezmeme si hrstku pilin a místo sněhového hp použijeme pěnu na holení. Pokusíme se tím piliny uhasit. Piliny i sníh jsou moc lehké a tak sníh nezabrání přísunu kyslíku a oheň tak neuhasí. Poté to stejné zkusíme s vodou. Výsledkem bude že voda dokáže hravě piliny uhasit.

B.C Aktivita co čím hasit (25 minut)

Druhy materiálů, které mohou hořet si rozprostřeme po místnosti. Na papírky si napíšeme druhy hasicích přístrojů, a ty rozdáváme dětem. Počet papírků bude takový, aby každé dítě mělo aspoň čtyři. Jejich úkolem bude všechny papírky přiřadit k nějakému materiálu. Poté postupně budeme chodit po jednotlivých materiálech a každý řekne, který papírek sem přiřadil a proč.

C. Reflexe (10 minut)

Znal jsi před touto aktivitou všechny hasicí přístroje?

Co nového jsi se při této aktivitě naučil?
Která část této aktivity tě nejvíce zaujala?

Metodické poznámky:

Pokud nemáme možnost různé druhy materiálů sehnat hmotně, postačí i vytisknuté na papíru A4.

Obrázky viz. příloha 2

Týden č. 3 – Hra plamen

Aktivita č. 1– Štafetový běh s překážkami

Název: Štafetový běh s překážkami

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 120 minut

Obecný cíl aktivity: Zdolat překážky a projít dráhu v co nejrychlejší čas

Dílčí cíle:

Žák vyjmenuje pomůcky potřebné ke štafetě

Žák si uvědomuje důležitost znalosti pravidel

Žák je schopen po předchozím popisu, zaběhnout štafetový běh

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: 2x hadice C, proudnice C, rozdělovač, lavička či nějaká jiná překážka, hasicí přístroj, vytyčovací páska,

Prostředí: nejlépe venkovní prostředí (travnaté hřiště, tartanový ovál), lze provést i ve vnitřních prostorách tělocvičny

Časový plán:

A.Motivace: Práce hasiče je velmi náročná a při jejich činnosti musí zdolávat ne jednu překážku. Napadá vás, které překážky se mohou hasičům do cesty připlést? Dneska se z nás stanou hasiči a budeme snažit následující dráhu s překážkami co nejrychleji překonat. Protože jak všichni víme, hasiči nemají času nazbyt a jde o každou minutu.

B. Aktivita: Následující aktivita bude mít čtyři části. Je tedy nutné, aby děti vytvořily skupiny po čtyřech. Aktivita je inspirována štafetou CTIF a štafetou 4x60 metrů.

B.A Příprava (20 minut): Nejprve si naměříme dráhu, ta bude obsahovat čtyři úseky. Každý úsek bude mít na délku 60 metrů a na šířku 2 metry. Úseky mohou být vedle nebo v případě oválu mohou jít za sebou. Je dobré každý úsek ohraničit, stačí k tomu vytyčovací páska.

B.B Průběh (90 minut)

Dráha č. 1 Do první dráhy si nachystáme hadici C o délce dvaceti metrů. Hadici rozmotáme a úkolem prvního závodníka bude ji smotat a vložit do bedny, která bude připravena na konci dráhy. Jakmile přeběhne čáru na konci jeho dráhy plácnutím si s druhým závodníkem předá štafetu.

Dráha č. 2 Do tohoto úseky si nachystáme dvě mety vzdálené od sebe asi 20 metrů. Mohou to být dřevěné podložky, kus látky, nebo jen vyznačené čtverce. Dále budeme potřebovat hasicí přístroj. Úkolem druhého závodníka bude přemístit hasicí přístroj co nejrychleji z bodu A do bodu B. Tedy z podložky na podložku. Hasicí přístroj musí stát do té doby, než soutěžící předá štafetu dalšímu. Předávka štafety probíhá opět stejným způsobem.

Dráha č. 3 Třetí úsek obsahuje zdolání překážky. Při běžné štafetě hovoříme od přeskočení bariéry. Pro naše účely postačí běžná lavička, kterou závodník musí přeběhnout nebo překážka určité výšky, kterou musí přeskočit. Překážku i lavičku umístíme do prostřed dané dráhy. Předávka štafety probíhá opět stejným způsobem

Dráha č. 4 Posledním úsekem se zapojení hadice C do rozdělovače a následně zapojení proudnice C. Závodník si na startovní čáře vezme nachystanou proudnici a hadici. S tímto materiálem doběhne k rozdělovači, který bude nachystán 45m od startovní čáry dané dráhy. Jeho úkolem je zapojit hadici C do některé z koncovek rozdělovače a na druhý konec hadice

C zapojit proudnici. S takto zapojeným vedením závodník doběhne do cíle. Proudnici může zapojit za běhu, je však důležitý jí mít spojenou před překročením cílové čáry.

C. Reflexe (10 minut):

Který z úseků si myslíš, že byl nejobtížnější?

Kdyby bylo druhé kolo této soutěže, udělal by jsi něco jinak ? Jestli ano tak co?

Měli jste v týmu promyšlenou nějakou taktiku?

Metodické poznámky: Délka dráhy je orientační, je dobré ji přizpůsobit dle daných možností. Výška překážky v dráze číslo tři je libovolná, přizpůsobit podle věku dětí. U dětí 1-2 třídy nedoporučuji překážku vyšší než 80 cm. Nutností je také bezpečnost při aktivitě a helmy. Pokud nemáme možnost požárních sportovních přileb, postačí i cyklistické helmy.

Aktivita č. 2 – Plechovky a džberová stříkačka

Název: Plechovky a džberová stříkačka

Přibližná délka aktivity: 60 minut

Obecný cíl aktivity: Cílem této aktivity je pomocí džberové stříkačky shodit všechny plechovky

Dílčí cíle:

Žák dokáže spolupracovat v týmu

Žák pojmenuje jednotlivé položky aktivity

Žák je schopen využít džberovou stříkačku

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: džberová stříkačka, voda, plechovky, stůl, kbelík

Prostředí: nutné venkovní prostředí a teplé počasí, nelze provádět jinak

Časový plán:

A. Motivace Jednou z nejběžnějších činností hasičů je co? (necháme děti odpovědět) Je to právě hašení požárů. V následující aktivitě si vyzkoušíte, že to není jen tak. Také si vyzkoušíte svou přesnost a mušku.

B. Aktivita Následující aktivita spočívá v tom, že se děti budou snažit pomocí proudu ze džberové stříkačky trefit plechovky na protější straně. Ideální je vytvořit týmy se sudým počtem hráčů. Vždy jeden musí mířit a druhý pumpovat vodu do džberové stříkačky.

B.A Příprava – Předem si naplníme džberové stříkačky vodou. Podle počtu džberových stříkaček si uděláme i počet drah. Na začátku každé dráhy bude jedna džberová stříkačka a 5 metrů od ní bude stůl s plechovkami. Počet plechovek může být různý. Pokud budeme chtít aktivitu udělat těžší, můžeme do některých plechovek dát závaží v podobě kamene.

B.B Aktivita – Děti se rozdělí do týmu. Jakmile zazní start rozbíhají se první dva. Jeden uchopí proudnici vedoucí ze džberové stříkačky a druhý začne s pumpováním vody. Když mají všechny plechovky shozené, jdou je nachystat pro další závodníky. Takto se postupně na každém postu protočí všichni členové týmu. Když dojde voda ve džberovce, je nutné ji doplnit. Vedle bude připraven kbelík s vodou, kterou se může doplnit.

C. Reflexe

Jaký máte pocit z dnešní aktivity?

Co se vám dařilo a co naopak ne?

Která část aktivity byla nejtěžší?

Metodické poznámky: Jak již bylo zmíněno, je nutné aktivitu dělat v teplém počasí. Je také dobré předem informovat žáky, že se mohou namočit, takže náhradní oblečení není od věci.

Aktivita č. 3 – Výroba hasičského auta

Název: Výroba hasičského auta z kartonu od vajec

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 60 minut

Obecný cíl aktivity: Výroba hasičského auta z dostupných materiálů

Dílčí cíle:

Žák dokáže podle návodu vyrobit papírové hasičské auto

Žák vyjmenuje výtvarné potřeby, které použil

Žák si vytváří kladný vztah k činnosti SDH

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: krabičku od vajíček, 2 brčka, tvrdý barevný karton nebo čtvrtku – bílou, modrou a černou, knoflíky, lepidlo nebo tavnou pistoli, nůžky, lepicí pásku, kousek alobalu, chlupatý drátek, barvy – vodovky, tempery nebo jiné, 2 modré vršky

Prostředí: Prostory ŠD

Časový plán:

A. Postup:

1. Jako první krok je nutné si z krabičky odstranit veškeré etikety a nálepky. Je to potřebné k dobré přilnavosti barev.
2. Odstříhneme si horní polovinu víka.
3. Třetím krokem je samotné barvení celé krabice. Krabici obarvíme na červeno. Můžeme použít již zmíněné temperové barvy nebo barvy vodové. Je důležité natřít všechny plochy a záhyby krabice. Při nízkém krytí barvy, můžeme po zaschnutí přidat ještě jednu vrstvu.
4. Stříhání a lepení částí auto. Vystříhneme okna z modrého kartonu. Okna se skládají ze dvou úzkých obdélníků, dvou širších obdélníků a jednoho extra dlouhého, který bude sloužit na čelní sklo. Obdélníky postupně nalepíme po stranách víka. Nejdelší obdélník neboli čelní sklo nalepíme z přední strany víka. Jako další přichází na řadu kola. Ty vystříhneme z černého kartonu. Hasičská auta mají standardně šest kol. Je však jen na nás, kolik bude mít to naše. Kola nalepíme na spodní část auta. Z bílého kartonu vystříhneme dva proužky a namalujeme na ně červené a žluté pruhy, nalepíme je na pravou a levou stranu střechy kabin. To znamená z vrchu víka. Posledním detailem jsou světla. Ty vyrobíme z alobalu, ze kterého vytvoříme dvě kuličky a nalepíme na místo světel. Na střechu auta nalepíme dva modré vršky, které nám poslouží jako majáky.
5. Výroba žebříku. Žebřík vyrobíme ze dvou plastových či papírových brček. Mezi brčka budeme jednotlivě lepit kousky nastříhaného papíru jako žebřiny. Žebřík volně položíme do nezakryté části auta.
6. Vybavení auta. Posledním krokem je vybavení auta. Je jen na nás co si do auta budeme chtít vyrobit. Mohou to být hadice, na které můžeme využít provázek, přilba, hasicí přístroj a mnoho dalšího.

B. Reflexe:

Která vytváření se vám nepovedla a co byste udělali jinak?

Jaká část se vám na vašem autě naopak nejvíce líbí?

Metodické poznámky: Pro lepení jednotlivých částí auta je nejvíce vhodné použít tavnou pistoli. Jelikož se však jedná o papírové materiály, lze použít i herkules či klasické lepidlo v tubě.

Aktivita č. 4 – TFA pro malé hasiče

Název: TFA pro malé hasiče

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 90 minut

Obecný cíl aktivity: Zdolání připravených překážek a aktivit v co nejkratším čase.

Dílčí cíle:

Žák bude schopen podle popisu zdolat překážky v dráze

Žák dokáže spolupracovat v týmu

Žák si uvědomuje důležitost týmové práce v povolání hasičů

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: figurína, 2x dvou litrový barel, tunel nebo něco jiného na podlezení, dětský hammer box, malá pneumatiky

Prostředí: nejlépe venkovní prostředí, lze použít i chodba případně tělocvična

Časový plán:

A. Motivace Hasiči musí zvládat spoustu nástrah. Nejedná se jen o požáry, povodně a autonehody. Zvládneš některé z těchto nástrah zdolat?

B. Aktivita

B.A Příprava dráhy. Budeme připravovat jednu dráhu, která bude mít dva pruhy. Délka dráhy bude zhruba 70 metrů. Prvním úkolem bude figurína. Na startovní čáru si přichystáme figurínu a zhruba patnáct metrů od ní kužel. Druhým úkolem je přemístění barelu. Asi 20 metrů od kuželu si nachystám dva barely. Ve vzdálenosti 15 metrů od nich si vytyčíme dvě místa, kam budou děti barely přenášet. Na konec první dráhy postavíme kužel. Ve druhé dráze směrem zpět nachystáme tunel na prolézání. Bohatě postačí dvě židle přikryté dekou či prostěradlem. Začátek tunelu bude 10 metrů od startovní čáry. Posledním úkolem bude otáčení pneumatiky. Zhruba 20 metrů za tunelem položíme pneumatiku.

B.B Děti poběží jednotlivě a každému budeme stopovat čas. Na první disciplíně mají za úkol přenést figurínu ke kuželu, za kuželem se otočit a poté ji zpět přinést na startovní čáru. Druhým úkolem je přemístění barelu s vodou, kde pouze přenesou oba barely z bodu A do bodu B a následně doběhnout do cíle první dráhy, oběhnout kužel a pokračují na dráhu číslo 2. Ta začíná podlézáním tunelu. Poslední disciplínou otáčení pneumatiky, kterou děti musí otočit dvakrát na jednu stranu a dvakrát zpět. Po splnění běží co nejrychleji do cíle.

C. Reflexe:

Která disciplína pro tebe byla nejobtížnější?

Co myslíš, že jsi zvládl/a skvěle? A proč?

Je nějaké věc, kterou by jsi příště udělal jinak ?

Metodické poznámky: Místo originální figuríny na TFA postačí látková figurína s lehkým závažím v podobě sáčků s pískem. Barely s vodou a jejich váhu přizpůsobíme věku dětí. Pro nastudování doporučené váhy doporučuji stránku

<https://mladez.dh.cz/images/Dokumenty/mladez/souteze/tfa/ramcove-doporuceni-tfa-mh.pdf>.

Zdroje a inspirace a odkazy:

Rámcové doporučení ÚORM [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:

<https://mladez.dh.cz/images/Dokumenty/mladez/souteze/tfa/ramcove-doporuceni-tfa-mh.pdf>

Týden č. 4 – V duchu branného závodu

Aktivita č. 1 - Uzlovací pohádky

Název: Uzlovací pohádky

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. třída ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 80 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci se naučí vázat různé druhy uzlů a jejich využití v praxi

Dílčí cíle:

Žák dokáže podle tištěného návodu uvázat uzel

Žák je schopen vyjmenovat, který uzel se na co používá v praxi

Žák si uvědomuje důležitost znalosti uzlů pro hasičskou profesi

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: lano na vázání uzlů, hadici C, proudnici, obrázky s návodem, obrázky uzlů v praxi

Prostředí: Prostory ŠD, venkovní prostory

Časový plán:

A. Motivace (10 minut): Zeptáme se dětí co by měl umět každý hasič. Jako nápověda poslouží nachystané lano. Necháme děti hádat k čemu všemu hasiči potřebují lano a uzly. Po několika odpovědích dětem nabídneme, možnost vyzkoušení některých uzlů.

B Aktivita (60 minut)

B. A Pro tuto aktivitu budem mít přichystané tři základní uzly. Nejprve si sedneme do kroužku a dětem předvedeme, jak uzly vázat, Pro lepší zapamatování na to máme přichystané říkanky s obrázky.

B.B Děti rozdělíme do dvojic a dáme jim návod, podle kterého budou mít za úkol uzel uvázat. Mají k dispozici jedno lano, u kterého se budou střídát. Pokud se to jednomu povede, prohodí se a je na řadě ten druhý.

B.C V další části se zeptáme dětí, jestli tuší k čemu by se jednotlivé uzly mohli používat. Necháme je chvíli hádat a poté jim ukážeme obrázky, kde jsou uzly uvázané v praxi.

C. Reflexe (10 minut)

Znali jste už nějaké uzly předtím?

Který uzel vás nejvíce zaujal?

Jaký uzel vám přišel nejjednodušší a jaký naopak nejvíce složitý?

Obrázky k aktivitě B. B:

Zkracovačka alias policista a lupič - Z lana vytvoříme kopec, na kterém stojí lupič. Kopec sklopíme a lupič se schová (lano překlápíme - vzniknou nám tak dvě oka pro zkracovačku). Ale lupič se bojí ještě víc a tak vezmeme konec lana a podsuneme ho pod předchozí část. Ale i přes to ho policajt našel a nasadil mu pouta. Dáme ruce do oválů vzniklých napravo a nalevo. Lupič se schovává v prostředním oku a tam ho policista chytně (chytně okraje prostředního oka) a táhneme ho a táhneme (vysuneme okraje prostředního oka ven krajními otvory) a utáhneme. Tentokrát vyhrál policista.

Obrázek č. 1 Zkracovačka

Zdroj: vlastní tvorba

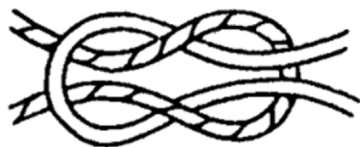
Tesařský uzel - Na návštěvu do lesa přilezl had. Podlezl pod velkou kladou (hadice). Potom se šel podívat na svůj ocásek a taky ho podlezl a při zpáteční cestě se lezl ujistit, že mu kladu nikdo neodnesl a alespoň 3x si omotal svoje tělo. Lezl nahoru a dolů, nahoru a dolů - ale stále dopředu. Nakonec pořádně zatáhneme za hlavu hadovi a tím uzel utáhneme.

Obrázek č. 2 Tesařský uzel

Zdroj: vlastní tvorba

Plochá spojka - Čert a princezna Uděláme z lana pytel - oba konce překřížíme - čert skočí do pytle a na stejnou stranu vyskočí (máme připravený pytel). Položíme si ho před sebe konci nahoru od sebe. Teď před námi leží čert s rohami. A jdeme hledat kamarády. Vezmeme levý roh a přiložíme ho na pravou stranu pytle - podíváme se jestli nám lano kamarádí. Zda NE roh pustíme a zkusíme to druhým rohem. Jestliže se kamarádí (není tam překážka) můžeme jít dál. Vznikne nám peklo, kde je ukrytá princezna. Vezmeme druhý roh - prince - skočí zvrchu do pekla. Vyskočí spodem a vysvobodí princeznu. Ti se chytnou za ruce a oba konce utáhneme. Nakonec zkontrolujeme, zda se princezna s princem mají rádi.

Obrázek č. 3 Plochá spojka

Zdroj: Vlastní tvorba

Aktivita č. 2 – Topografické značky

Název: Topografické značky

Cílová skupina: školní družina (1.–4. tř. ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 80 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci se naučí poznávat základní topografické značky a jejich využití na mapě

Dílčí cíle:

Žák se schopen vyjmenovat druhy topografických značek

Žák porovnává členitost jednotlivých topografických značek na mapě

Žák dokáže k obrázku přiřadit, o jaký druh značky se jedná

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: mapa s topografickými značkami, topografické značky

Prostředí: Prostory ŠD, venkovní prostory, les, park

Časový plán:

A. Motivace (10 minut):

B Aktivita (60 minut):

B.A Představení topografických značek. Dětem postupně budeme ukazovat topografické značky. Můžeme je vytisknout nebo využít dataprojektor či interaktivní tabuli. Ke každé značce řekneme název a důvod proč se tak nazývá, případně nějaký bod pro zapamatování. Pro lepší zapamatování si můžeme ke každé značce vymyslet nějaký pohyb nebo pozici. Např pro značku lesu děti předvádí strom, u větrných mlýnů se začnou točit dokola a jiné.

B.B Pro zopakování pojmů si s dětmi zahrajeme topografické pexeso. Děti si vytvoří týmy po 3-5 hráčích. Pokaždé když někdo otočí nějakou kartičku musí říct, jaká značka je na ní naklesena. Kdo najde dvě stejné a správně určí jejich název má bod.

B.C Venkovní procházka s mapou . Připravíme si mapu prostředí kde se bude vycházka konat. Najdeme nějaké body u kterých můžeme využít topografické značky. Může to být například kostel, louka, vrstevnice. Děti rozdělíme do dvojic a každá z nich dostane mapu. Postupně půjdeme po jednotlivých bodech a u každého se zeptáme, jaká topografická značka mu náleží. Děti mohou po cestě sledovat mapu, ve které jsou topografické značky zakreslené.

C. Reflexe (10 minut)

Která ze značek pro tebe byla nejhůře zapamatovatelná?

Jaká se ti naopak pamatovala nejlépe?

Setkal jsi se už někdy v životě s topografickými značkami?

Zdroje a inspirace a odkazy:

Okresní sdružení hasičů Prachatic [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z:

<https://www.osh-pt.cz/mladi-hasici/vedouci-mladeze/hry-a-vyukove-materialy/>

Topografické značky viz. příloha 3

Aktivita č. 3 – První pomoc

Název: První pomoc

Cílová skupina: školní družina (1.– 4. tř. ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 80 minut

Obecný cíl aktivity: Žáci této aktivitě děti vytváří scénky různých situací a aktivně předvádí první pomoc

Dílčí cíle: Žák bude schopen vnímat důležitost pomoci

Žák vyjmenuje kroky první pomoci u různých zranění

Žák dokáže spolupracovat ve dvojici a zdramatizovat scénky podle popisu na kartičce

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: Kartičky s popisem situace, figurína, stará lékárnička

Prostředí: Je nutné mít dostatečné prostředí pro dramatizaci scének. Lze využít prostory ŠD, tělocvičnu, za příznivého počasí venkovní prostory školy

Časový plán:

A. Motivace (10 minut): Sedneme si s dětmi do kroužku a zeptáme se jich, jestli už někdy poskytovali první pomoc nebo jestli byli svědkem toho, když někdo poskytoval první pomoc. Je důležité znát základy první pomoci a vědět jak se v tíživé situaci zachovat.

B Aktivita (60 minut):

B. A Pro vnesení do problematiky první pomoci pustíme dětem naučné video od záchranného kruhu s názvem: První pomoc pro děti - Tři kroky poskytování první pomoci. Video si rozebereme a důkladně prodiskutujeme jednotlivé kroky v něm. Postup resuscitace ukážeme i na připravené figuríně. Dáme dětem prostor pro vyzkoušení resuscitace.

B. B Dramatizace scének

Nejprve se děti rozdělí do dvojic. Každá dvojice si vylosuje jednu kartičku. Dětem dáme určitý čas na přípravu (stačí 5-7 minut). Poté každá dvojice situaci popsanou na kartičce zdramatizuje a následně předvede, jak v dané situaci postupovat. Ostatní zhodnotí výkon dvojice a případně upraví chybné kroky.

C. Reflexe (10 minut)

Je něco nového co jsi se při této aktivitě naučil?

Jaké máte z této aktivity pocity?

Co pro vás bylo na této aktivitě nejtěžší?

Metodické poznámky: Jedná se o kartičky, které nesou název dané situace, kterou mají děti zahrát a následně vyřešit. Kartičky se dají vlastnoručně vyrobit či koupit.

Zdroje a inspirace a odkazy:

První pomoc pro děti - Tři kroky poskytování první pomoci [online]. [cit. 2023-06-08].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2P1U7CBGp2U>

Aktivita č. 4 – Co vše máme v lékárnice?

Název: Tvoření vlastní lékárnice

Cílová skupina: školní družina (1.–4. tř. ZŠ)

Přibližná délka aktivity: 60 minut

Obecný cíl aktivity: Výtvarný námět, jehož cílem je vytvoření vlastní papírové lékárnice a jejího obsahu

Dílčí cíle:

Žáci dokážou podle návodu vytvořit papírovou lékárnici

Žáci budou schopni vyjmenovat, které předměty patří do lékárnice

Žáci akceptují důležitost správného vybavení v lékárnice

Pomůcky, prostředky a materiál k činnosti: Papír A5, papír A4, barevný papír, tenký kartonový papír, nůžky, lepidlo, barvy (temperové, vodové atd.), materiály na tvoření vybavení (vata, špejle, kusy látky), fixy, pastelky, tužka

Prostředí: Prostředí ŠD

Časový plán:

A. Motivace (5 minut): V minulé aktivitě jsme zjistili jak je důležité znát základy první pomoci. Důležité je mít také vhodné prostředky k pomoci druhému. Kde byste takové prostředky hledaly? A co vše by měla obsahovat lékárnice?

B Aktivita (45 minut): Postup tvoření lékárnice bude následující. Nejprve si na tenký kartonový papír obkreslíme A5 papír a poté vystříháme. Tohle nám bude sloužit jako tělo lékárnice. Přehneme papír na dvě poloviny, aby se lékárnice dala zavírat a otevírat. Na stranách vyrobíme z dvou proužků papíru uši na nošení. Vzhled lékárnice je čistě na naší volbě. Můžeme ji polepit barevným papírem, vybarvit temperami či vyzdobit fixami. Obsah lékárnice je poté čistě na nápadech a kreativě dětí. Dá se vyrobit spousta různých předmětů z různých materiálů. Po vyrobení všechny předměty do lékárnice nalepíme. Po skončení aktivity si s dětmi sedneme do kroužku a bude probíhat představení lékárnice. Každý popíše tu svou, co obsahuje a z čeho různé věci vyrobil.

C. Reflexe (10 minut)

Je nějaké věc, u které jste byli překvapeni, že se v lékárnice nachází?

Máte doma lékárnici, případně víte na jakém místě ji hledat?

Dala vám tato aktivita nějaké nové zkušenosti?

Metodické poznámky: Tenký kartonový papír je třeba z důvodu přehýbání. Pokud takový mít nebudete, postačí i tvrdý A5 papír. Nejlepší na lepení předmětů je tavná pistole. Jestliže máme jen papírové obrázky, postačí klasické lepidlo v tubě.

Závěr

Tato bakalářská práce je zaměřena na měsíční program pro školní družiny, který obsahuje aktivity a činnosti dobrovolných hasičů. Plán nemusí být prováděn pouze ve školních družinách. Naopak jeho realizace je vhodná i do jiných volnočasových aktivit. Spousty aktivit z něj lze využít i na škole v přírodě, sportovním kurzu případně táborech. Cílem programu bylo navrhnout plnohodnotný plán činností, který se bude řídit zásadami ŠVP.

V teoretické části se zabývá vysvětlením a popisem dané problematiky. Zejména je zde v poslední kapitole popsán sbor dobrovolných hasičů. Kapitola je rozdělena do několika podkapitol, které se v úvodu věnují samotné historii SDH a jejich práce s dětmi. Nechybí ani konkrétní činnosti mladých hasičů. V neposlední řadě se zde objevuje charakteristika a podrobný popis požárního útoku, štafety dvojic a běhu na šedesát metrů s překážkami. Dále je na konci kapitoly výčet disciplín branného závodu požárníkové všestrannosti.

V empirické části jsem se snažila navrhnout aktivity, které budou různorodé. Jedná se tedy o sportovní aktivity, jako jsou například štafeta nebo běh na šedesát metrů. Činnosti na pozornost a logické myšlení, které rozvíjí hra, co se čím hasí a co dělat při požáru v budově. Nalezneme zde odpočinkové výtvarné aktivity posilující kreativitu a nápaditost třeba ve tvorbě hasičské zbrojnice.

Co se týče materiálního vybavení, je program poněkud náročnější. Hasičské vybavení není stálým vybavením školní družiny. Součástí téměř každé vesnice jednotka SDH, pro kterou nebude jistě problém daný materiál propůjčit, jelikož se nejedná o žádné speciální vybavení. V případech kde si myslím, že by realizace mohla být kvůli materiálu náročnější, popisují i alternativní možnosti.

Myslím si, že předem stanovené cíle a vize programu se podařilo naplnit. Nutno podotknout, že program nikdy nebyl jako celek realizován. Avšak spoustu aktivit se podařilo uskutečnit během mé souvislé praxe na VŠ případně v kroužku mladých hasičů v našem sboru.

Na závěr bych chtěla dodat, že má bakalářská práce byla tvořena s nadšením pro dané téma a zálibou v požárním sportu. Doufám, že bude sloužit jako inspirace pro pedagogiky volného času a částečně také otevře nový pohled na již zmíněná témata.

Použité zdroje

Literární zdroje

- 1) HÁJEK, Bedřich, 2007. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-233-1.
- 2) HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.
- 3) HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK, 2009. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež. ISBN 978-80-86784.
- 4) HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- 5) HOLEYŠOVSKÁ, Anna, 2016. *Rok ve školní družině*. Vydání třetí. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1074-0.
- 6) KNOTOVÁ, Dana, 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-223-9.
- 7) MATOUŠEK, Oldřich, 1996. *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-064-2.
- 8) NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3
- 9) OBST, Otto, 2016. *Obecná didaktika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4916-6.
- 10) PÁVKOVÁ, Jiřina, 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.
- 11) PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- 12) PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK, 2007. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN ISBN 978-80-7367-268-3.
- 13) SEKERA, Ondřej, 2009. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 9788073687281.

- 14) ŠKOVIERA, Albín, 2007. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál. ISBN 9788073673185.
- 15) VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMĚKAL, 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.
- 16) Kolektiv autorů SH ČMS. Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů. 2008.

Internetové zdroje

KVALIFIKACE PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ V ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/kvalifikace-pedagogickych-pracovniku-v-zajmovem-vzdelavani>

Výkonný výbor SH ČMS. Směrnice činnosti s kolektivy mladých hasičů [online]. 2019. Dostupné z: <https://mladez.dh.cz/index.php/dokumenty/686-smernice-cinnosti-s-kolektivymladych-hasicu-2>

Požáry.cz [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/>

Kapesní průvodce pro mimořádné situace [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://www.osh-pt.cz/wp-content/files/mladi_hasici_hry_a_vyukove_materialy/kapesni_pruvodce_pro_mimoradne_situace.pdf

Požár v budově [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: https://www.osh-pt.cz/wp-content/files/mladi_hasici_hry_a_vyukove_materialy/02_poster_pozar.pdf

Obecně o požárech [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pozary/obecne-o-pozarech/co-je-to-pozar.html>

Hasicí prostředky [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.pionyr.cz/inspirace/hry-a-aktivity/?print=748>

Rámcové doporučení ÚORM [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://mladez.dh.cz/images/Dokumenty/mladez/souteze/tfa/ramcove-doporuceni-tfa-mh.pdf>

Okresní sdružení hasičů Prachatice [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.osh-pt.cz/mladi-hasici/vedouci-mladeze/hry-a-vyukove-materialy/>

První pomoc pro děti - Tři kroky poskytování první pomoci [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2P1U7CBGp2U>

DEN TÍŠŇOVÉ LINKY 112 - Pravidla pro správné volání na tísňovou linku, 2023. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nBjDDYT0ju0>

Zákony

Zákon č. 410/2005 Sb. - O hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých

Zákon č. 563/2004 Sb. – O pedagogických pracovnících (vychovatelé, učitelé, pedagogové volného času)

Vyhláška č. 74/2005 Sb. – O zájmovém vzdělávání

Bakalářské práce

BANDA, Petr, 2016. *Nové trendy v trávení volného času mládeže*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Daniela Nováková

ČÁKOROVÁ, Andrea. *Volný čas dětí na 1. stupni základní školy v Praze*. 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mojžíšová, Jarmila.

LUBENÍKOVÁ, Veronika. *Možnosti trávení volného času dětí ve 21. století a jejich rodičů*. . Olomouc, 2021. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

HAUPT, Pavel. *Způsob trávení volného času žáků ze ZŠ ve vybraném lokálním prostředí*. Olomouc, 2023. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

Seznam zkratek

ŠD – školní družina

ŠVP – školní vzdělávací plán

RVP – roční vzdělávací plán

ŠK – školní klub

ZŠ – základní škola

TFA – toughest firefighter alive

SDH – Sbor dobrovolných hasičů

SH ČMS – Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

PÚ – požární útok

IZS – integrovaný záchranný systém

hp – hasicí přístroj

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – Zkracovačka

Obrázek č. 1 – Tesařský uzel

Obrázek č. 1 – Plochá spojka

Seznam příloh

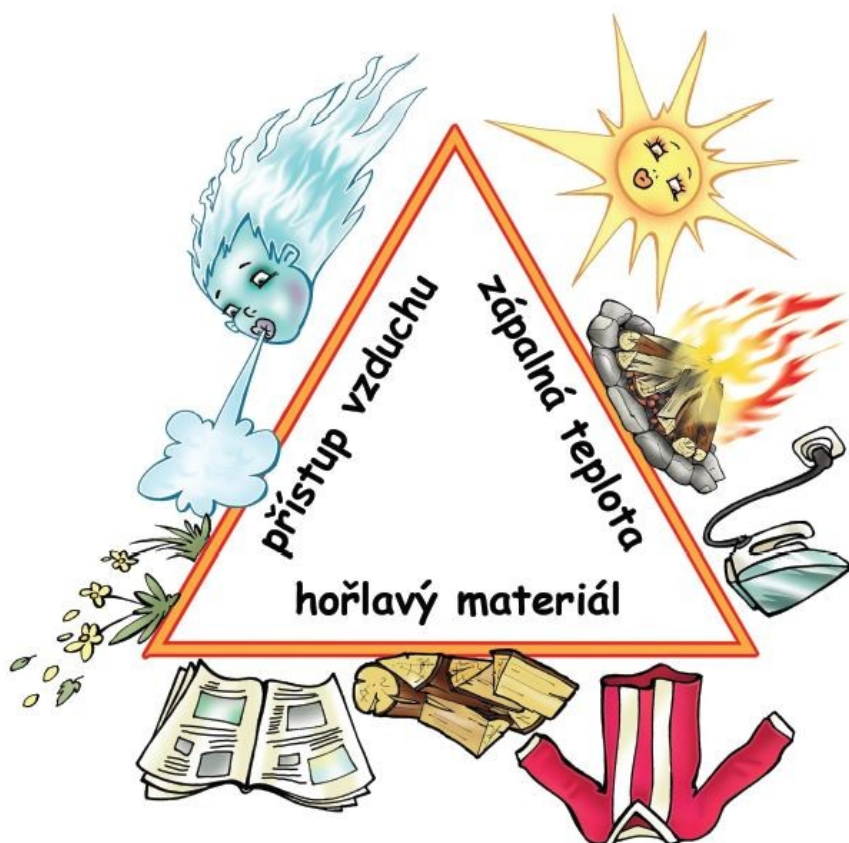
Příloha č. 1 – ohňový trojúhelník

Příloha č. 2 – co, čím hasit

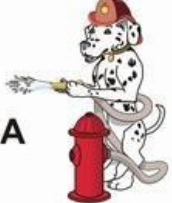

Příloha č. 3 – topografické značky

Přílohy

Příloha č. 1 – ohňový trojúhelník

Příloha č. 2 – co, čím uhasit

😊	Hašená látka	☹️
 <p>PĚNOVÝ HASICÍ PŘÍSTROJ</p>	 <p>benzín, nafta, olej</p>	<p>VODA</p>
 <p>SNĚHOVÝ HASICÍ PŘÍSTROJ</p>	 <p>el. rozvaděč pod proudem</p>	<p>VODA</p>
 <p>SNĚHOVÝ HASICÍ PŘÍSTROJ</p>	 <p>černá mechanika, video, PC</p>	<p>VODA</p>
 <p>PRÁŠKOVÝ HASICÍ PŘÍSTROJ</p>	 <p>knihy, archívy</p>	<p>SNĚHOVÝ HASICÍ PŘÍSTROJ</p>
 <p>VODA</p>	 <p>sypké látky, volně ložené hobliny</p>	<p>SNĚHOVÝ HASICÍ PŘÍSTROJ</p>

Příloha č. 3 – topografické značky

					SEZNAM
1.	2.	3.	4.	5.	1. LOUKY
6.	7.	8.	9.	10.	2. MOSTY
11.	12.	13.	14.	15.	3. PRAMENY
16.	17.	18.	19.	20.	4. KAPLE
21.	22.	23.	24.	25.	5. KOSTEL
					6. JESKYNĚ
					7. ZŘÍCENINA
					8. ELEKTRÁRNY
					9. TELEFONNÍ STANICE
					10. VODNÍ MLÝNY
					11. OSAMĚLÉ SKÁLY
					12. HÁJOVNY, MYSLIVNY
					13. TOVÁRNÍ KOMÍNY
					14. ZÁMEK
					15. LESY
					16. TRIGONOMETRICKÉ BODY
					17. OBYDLENÉ A NEOBYDLENÉ BUDOVY
					18. ELEKTRICKÉ VEDENÍ
					19. VRSTEVNICE
					20. TUNELY
					21. PAMÁTNÍK
					22. NIVELAČNÍ ZNAČKY
					23. SKLADY HOŘLAVIN A PLYNOJEMY
					24. ŠACHTY, ŠTOLY A DOLY V PROVOZU
					25. NEZPEVNĚNÉ LESNÍ A POLNÍ CESTY

Zdroj příloh: SH ČMS

Anotace

Jméno a příjmení:	Adriana Šulcová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Jana Kantorová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Měsíční program pro školní družiny zaměřený na činnost a aktivity dobrovolných hasičů
Název v angličtině:	A monthly program for school club focused on the work and activities of volunteer firefighters
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na tvorbu měsíčního plánu pro ŠD, se zaměřením na aktivity sboru dobrovolných hasičů. Teoretická část definuje volný čas společně s charakteristikou ŠD a SDH. Vempirické části se nachází samotné aktivity plánu.
Klíčová slova:	Volný čas, školní družina, Sbor dobrovolných hasičů, měsíční plán
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis is focused on the creation of a monthly plan for the fire department, with a focus on the activities of the volunteer fire brigade. The theoretical part defines free time together with the characteristics of school club and Voluntary Firefighter Unit. The actual activities of the plan are located in the empirical part
Klíčová slova v angličtině:	Free time, school club, voluntary firefighter unit, monthly plan
Přílohy vázané k práci:	Příloha č. 1 – ohňový trojúhelník Příloha č. 2 – co, čím hasit Příloha č. 3 – topografické značky

Rozsah práce:	51
Jazyk práce:	Čeština